

Vi måste prata om aktivisten i rummet

- om museet som arena för klimataktivism -

Stina Fahlberg

Examensarbete (30 högskolepoäng) i museologi inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Björn Magnusson Staaf

År: 2024

Abstract

Title: Wee need to talk about the activist in the room: museums as an arena for climate activism

This thesis explores the topic of climate activism and climate actions set within the museum room, by taking a starting point in the climate action, implemented by the climate activist group Återställ Våtmarker, in the summer of 2023 at Nationalmuseum in Stockholm. The purpose of the study is to gain a deeper understanding of climate activism and climate actions in museums by gathering knowledge on why climate activists carry out these actions and how the museum world in turn chooses to respond to them. This topic will be examined from two perspectives, that of the museum world and that of the activists that carry out the actions. The research has been conducted by interviewing museum staff from three large art museums with connections to climate activism in different manners, as art museums have been the main target for these types of actions. To cover the second perspective interviews have also been conducted with two activists from different climate groups with connections to the museum sector.

The theoretical framework used for this master's thesis is a combination of institutional theory and participatory theory. By using the concepts *trends*, *reformations*, and *isomorphism*, provided by Ulla Eriksson-Zetterquist's understanding of institutional theory, I aim to explain the different ways in which climate activism can affect museums and contribute to change within the organisations. Participatory theory, on the other hand, will be used to explore the possibilities museums have to include these activist groups as external partners into their projects and use it as a possibility to improve their operations.

Keywords: museology, museums, activism, climate activism, participation

Tack

Stort tack till vänner och familj som har stöttat mig genom hela uppsatsskrivandet och kommit med glada tillrop när det har behövts som mest, ert stöd betyder allt. Tack till min handledare som har bistått med kloka kommentarer, vägledning och trevliga samtal genom hela arbetsprocessen. Det största tacket vill jag rikta till mina informanter. Tack för att ni tog er tiden att dela med er av era erfarenheter och kunskap, utan er hade det inte blivit en uppsats.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	6
1.1 Syfte och forskningsfrågor	7
1.2 Avgränsningar.....	7
1.3 Bakgrund.....	7
1.3.1 Museiuppdraget.....	8
1.3.2 Museer i klimatkrisens tid	9
1.3.3 Klimataktivism	10
1.4 Tidigare forskning	11
1.4.1 Museiaktivism och delaktighet.....	12
1.4.2 Klimatrörelser och klimataktivism	17
2. Teoretiska ramverk	19
2.1 Institutionell teori och begrepp.....	19
2.2 Delaktighetsteori	21
3. Metod	23
3.1 Kvalitativa semistrukturerade intervjuer	23
3.1.1 Urval.....	24
3.1.2 Genomförande	25
3.2 Etiska aspekter.....	26
3.2.1 Anonymitet och integritet.....	26
4. Analys och resultat	28
4.1 Klimataktivism och museiaktioner.....	28
4.1.1 Aktionen på Nationalmuseum	29
4.1.2 Varför museiaktioner?	32
4.1.3 Museer och klimataktioner	36
4.2 Museer, klimataktivisterna och samarbeten	40
4.2.1 Att arbeta tillsammans	41
4.2.2 Röhsska Museet och Rebellmammorna	46
4.2.3 Den trendiga klimatkrisen	50
5. Diskussion	55

5.1 Aktioner, relationer och museiaktivism.....	55
5.2 Som ringar på vattnet	59
6. Slutsatser	63
6.1 Framtida forskning	64
Referenser.....	65
Intervjuer	68
Bilagor.....	69

1. Inledning

Under 2022 ägde aktivistaktioner med koppling till klimatrörelsen rum på flera museer runt om i världen, nyheter som fick stor spridning i internationella medier. I den svenska pressen var tongångarna hårda och under hösten 2022 rapporterade dagstidningar om den höjda beredskapen och de skärpta säkerhetsrutinerna som vidtagits av svenska museer till följd av aktionerna utomlands. Dock var man noga med att inte redogöra i detalj för dessa åtgärder (TT 2022; Bergström 2022; Lindgren 2022). Sommaren 2023 gjordes den första klimataktionen i Sverige när två aktivister, från klimatorganisationen Återställ Våtmarker, valde att limma fast sig vid ett känt verk av konstnären Claude Monet, på Nationalmuseum i Stockholm.

Efter aktionen på Nationalmuseum började åtskilligt att ske i relationen mellan konstmuseer och klimataktivister. Till en början förhöll man sig kritisk till händelsen och i dagarna efter aktionen målade media upp händelsen som en direkt attack mot det gemensamma kulturarvet. Bland annat rapporterade *SVT Nyheter* om den skarpa kritik som kulturminister Parisa Liljestrand riktade mot aktionen på sin instagram: “Onsdagens klimataktion mot en Monettavla på Nationalmuseum i Stockholm upprör kulturminister Parisa Liljestrand (M) som fördömer klimatrörelsen Återställ våtmarkers agerande.” (Wyser 2023). Händelsen uppmärksammades även av bland annat *Expressen*, *Aftonbladet* och *Konstguiden*, som även de lyfte den kritik aktionen hade fått av såväl museivärlden som polis och åklagarmyndighet (TT 2023; Holm & Malmgren 2023; Kulturguiden 2023).

Den initiala ilskan som aktionen väckte kom dock att mattas av under hösten 2023 och från att institutionerna först fördömt klimataktionerna så började museivärlden istället engagera sig i klimatfrågan. I oktober bjöd organisationen Sveriges museer in till ett panelsamtal om konstens egenvärde i samband med aktionen på Nationalmuseum och drygt en månad senare släppte organisationen tolv punkter för klimatanpassning på museer i samband med klimatkonferensen i Dubai (COP28) (Sveriges museer 2023). Samtidigt släppte även Moderna Museet *Verktyslåda för museer i klimatkrisens tid* (Moderna museet 2023). Aktivisternas perspektiv på museiaktioner har hittills fått stå i skuggan i diskussionen. Röhsska Museet i Göteborg har dock tidigare i år sträckt ut en hand och uttryckt en vilja om samarbete till gruppen Rebellmammorna, en undergrupp till den större organisationen Extinction Rebellion.

Min uppsats ämnar undersöka fenomenet med klimataktioner på museer med fokus på konstmuseer då det är i huvudsak främst den kategori av museum som har varit mål för den här typen av aktioner. Undersökningen kommer bestå av intervjuer med både museiprofessionella och aktivister för att få en så bred bild av problemet som möjligt. Genom att undersöka fenomenet ur både museernas och aktivisternas perspektiv är förhoppningen att synliggöra

eventuella konfliktlinjer, alternativt visa på gemensamma beröringspunkter, mellan de två parterna.

1.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med min studie är att få en fördjupad förståelse för klimataktivism på museer genom att undersöka två perspektiv, museivärldens och aktivisterna. Målet är att få en förståelse för varför aktivister genomför dessa aktioner och hur museivärlden i sin tur väljer att bemöta dem. Arbetet kommer att utgå från följande frågeställningar:

- Hur upplever museipersonal klimataktioner på museer samt vad är deras syn på den här formen av aktivism?
- Varför väljer klimataktivister att göra den här typen av aktioner på museer? Vilka är de bakomliggande motiven?
- Hur tar sig samverkan mellan museer och aktivister uttryck?

1.2 Avgränsningar

Den här studien kommer främst att beröra konstmuseers relation till klimataktivism och klimatfrågan. Anledningen till detta är att det i större utsträckning har varit konstmuseer som varit mål för klimataktioner och det hitintills enda svenska exemplet är aktionen på Nationalmuseum sommaren 2023. Fokus för studien kommer således att kretsa kring konstmuseers hantering av klimatfrågan och de initiativ museer har tagit för att belysa frågan i sina verksamheter samt dessa museers bemötande gentemot klimataktivism och aktivister. Museer som kommer att stå i centrum för studien är Nationalmuseum och Moderna Museet, båda belägna i Stockholm, samt Röhsska Museet i Göteborg. En annan avgränsning som har gjorts är att enbart två klimataktivistgrupper figurerar i uppsatsen, Rebellmammorna och Återställ Våtmarker. Detta med motiveringen att dessa grupper just nu är aktuella i samband med de för studien utvalda museerna.

1.3 Bakgrund

Jag ämnar här presentera de kontextuella förutsättningarna för att förstå uppsatsen. För att skapa en grundläggande förståelse för det svenska museiuppdraget inleds avsnittet med en kort redogörelse för vad ett museum är och bör vara, samt vilka riktlinjer svenska museer har att förhålla sig till för att tillgodose sitt uppdrag som kunskapsinstitutioner. Vidare kommer en redogörelse att göras för hur museer arbetar med klimatfrågan för att därefter följas av en introduktion till klimataktivism, aktivistgrupper i Sverige och klimataktioner på museer.

1.3.1 Museiuppdraget

Vad är ett museum? Det lättaste sättet att svara på den frågan är genom International Council of Museums (ICOM) museidefinition:

Ett museum är en permanent institution utan vinstintresse som bidrar till samhället, som forskar, samlar in, bevarar, uttolkar och ställer ut materiellt och immateriellt kulturarv. Museer är öppna för allmänheten, tillgängliga och inkluderande och främjar mångfald och hållbarhet. De verkar och kommunicerar etiskt, professionellt och med bred delaktighet, samt erbjuder allsidiga upplevelser för utbildning, nöje, reflektion och delning av kunskap (Svenska ICOM 2023).

ICOM är en internationell organisation med syfte att vägleda och sätta upp riktlinjer för museer världen över. Syftet med museidefinitionen är att skapa en trygg och stabil grund för museer att stå på och arbeta utifrån i en tid av snabba förändringar. Museet ska enligt ICOM vara en permanent och pålitlig institution som värnar om dåtida, nutida och framtida kunskap, samt uppmuntra till kunskapsbildning och bidra till att skapa en miljö för aktivt deltagande och kunskapsspridning (Svenska ICOM 2023). Utöver ICOM:s museidefinition har Sverige sedan 2017 en museilag omfattande tolv punkter som innefattar landets statliga, regionala och kommunala museer (SFS 2017:563).

Museilagen finns för att ringa in museiuppdraget och tydliggöra de skyldigheter museet har gentemot sin publik samt komma med riktlinjer för hur verksamheten bör bedrivas. Likt ICOM:s museidefinition trycker den svenska museilagen på museets roll i samhället som kunskapsinstitution och det ansvar som detta medför. Museet ska vara en öppen och tillgänglig plats vars syfte är att främja kunskapsbildning och bidra till samhällets utveckling (SFS 2017:563). Följande fem punkter i museilagen kan användas för att förstå just det ansvar museet har gentemot sin publik och allmänheten:

2 § Med ett museum avses i denna lag en institution som är öppen för allmänheten och som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och människans omvärld.

4 § Ett museum ska utifrån sitt ämnesområde bidra till samhället och dess utveckling genom att främja kunskap, kulturupplevelser och fri åsiktsbildning.

6 § Utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum ska vara kunskapsbaserad och präglas av allsidighet och öppenhet.

7 § Utställningar och annan publik verksamhet vid ett museum ska vara tillgänglig för alla och anpassad till användarnas olika förutsättningar.

8 § Ett museum ska bidra till forskning och annan kunskapsuppbyggnad, bland annat genom att ha hög kompetens inom sitt ämnesområde (SFS 2017:563).

1.3.2 Museer i klimatkrisens tid

Att klimatet på vår planet förändras är inte en nyhet, inlandsisarna smälter, havsnivåerna stiger och likaså Jordens medeltemperatur. Trots att man är medveten om dessa problem och de konsekvenser klimatförändringarna bär med sig, så är detta ofta en fråga som har skjutits på framtiden. Under de senaste åren har dock frågan blivit mer angelägen i takt med att läget har blivit alltmer kritiskt (Naturvårdsverket 2023). Klimatet har på kort tid blivit ett ämne som engagerar och väcker känslor och frågan har uppmärksamats på många olika sätt under de närmsta åren och då inte minst inom museivärlden.

Branchorganisationen Sveriges Museer har bara under det senaste halvåret tagit tag i frågan och belyst vikten av att den svenska museivärlden engagerar sig och lyfter ämnet i sina verksamheter. I september förra året publicerade organisationen *Riksförbundet Sveriges Museers rekommendationer för klimatompassning inom den svenska museisektorn* som är en lista med tolv punkter för klimatanpassning på svenska museer. Med koppling till ICOM:s museidefinition tar punkterna upp hur museer kan och bör arbeta med klimatfrågan såväl internt, som i den publika verksamheten i både utställningar och program, samt uppmuntra till externa samarbeten med sakkunniga på området (Sveriges Museer 2023). Nyligen har Sveriges Museer även lanserat samtalsforumet Origo med syftet att diskutera kulturvärldens mest brännande frågor. Det första temat som kommer behandlas är konst, klimat och aktivism med koppling till aktionen på Nationalmuseum som ägde rum sommaren 2023. Syftet är att fördjupa diskussionen om klimataktivism i museirummet och vägen framåt genom att bjuda in såväl klimataktivisterna som museiprofessionella att delta i ett panelsamtal (Sveriges Museer 2024).

Även Moderna Museet i Stockholm har engagerat sig i klimatfrågan under de senaste åren, både i text och utställning. Rubriken för det här avsnittet är lånad från Moderna Museets text *Verktygslåda för museer i klimatkrisens tid* som publicerades hösten 2023. Texten är resultatet av en workshopserie från 2022 som arrangerades av SLU och Moderna Museet inom ramen för forskningsprogrammet Mistra Environmental Communication. Genom att samla begrepp och redskap från klimatpsykologi och miljökommunikation ämnar verktygslådan vägleda museer och förse dem med rätt verktyg för att kunna ta sig an klimatfrågan och arbeta aktivt med den i såväl utställningar som programverksamhet (Moderna Museet 2023a). Samma år inledde även Moderna Museet ett samarbete med klimataktivistgruppen Fridays for Future i samband med utställningen ”Monica Sjöö: Den stora kosmiska modern” som stod mellan maj och oktober 2023. Syftet med samarbetet var att förankra konstnären, aktivisten, författaren och ekofeministen Monica Sjöös (1938–2008) aktivism i mer nutida aktivism. Sjöös verk ställdes ut tillsammans med Fridays for Futures plakat och som en programpunkt hölls även en banderollworkshop under ledning av aktivistgruppen (Moderna Museet 2023b).

Att aktivt samarbeta med aktivistgrupper är även något som Röhsska museet i Göteborg har plockat upp i samband med utställningen ”Låt hundra blommor blomma” som gick upp i november 2023 och är planerad att stå fram till oktober 2024. I utställningen visas textila verk av konstnären och aktivisten Elsa Pärs-Berglund (1920–2005) tillsammans med verk av de samtida konstnärer Shabnam Faraee och Josefin Gäfvert (Röhsska Museet 2023). I anslutning till utställningen kommer programpunkter att utformas i samröre med klimataktivistgrupperna Rebellmammorna och Fridays for Future för att knyta an till konstnärernas aktivistiska bakgrund och budskap. Den första aktiviteten var en klimatworkshop ledd av aktivistgrupperna som gick av stapeln 18 april i år (Röhsska Museet 2024).

Även om den här studien i första hand ämnar behandla de initiativ som har gjorts på konstmuseer så är det här värt att nämna att även museer med andra inriktningar arbetar aktivt med klimatfrågan. Redan 2019 invigde Nordiska museet i Stockholm utställningen ”Arktis – medan isen smälter” som är tänkt att stå tills vidare. Utställningen adresserar de klimatförändringar som vår jord står inför och de konsekvenser som oundvikligen drabbar mänskligheten när Arktis isar smälter (Nordiska museet 2019). Ett annat exempel på klimatengagemang är den webbplats som lanserades av Världskulturmuseerna 2022 i syfte att sprida kunskap om klimatkrisen och samla tips för hållbar utveckling inom museisektorn (Världskulturmuseerna 2022). Andra kunskapsspridande initiativ har även tagits av Tekniska museet och Naturhistoriska riksmuseet som båda har tagit fram undervisningsmaterial för skolor på temat klimat och miljö (Tekniska museet 2023; Naturhistoriska riksmuseet 2023). Detta är bara ett axplock av de initiativ som har tagits inom den svenska museisektorn för att sprida kunskap om klimatkrisen.

1.3.3 Klimataktivism

Sedan 2018 har klimatrörelsen fått ett uppsving bland annat genom Greta Thunbergs skolstrejk för klimatet som ledde till starten för rörelsen Fridays for Future (Fridays for Future u.å). Samma år, 2018, grundades även rörelsen Extinction Rebellion i England och gruppen fick snabbt internationell spridning (Extinction Rebellion 2023a). I takt med den växande klimatrörelsen växer även nya uttryck för aktivism fram och klimataktivismen har idag tagit sig in i museirummet på ett sätt som den aldrig tidigare har gjort.

Sedan 2022 har en rad klimataktioner ägt rum på museer, främst konstmuseer, runt om i världen. En av de mest internationellt uppmärksammade aktionerna skedde på National Gallery i London 2022, där två klimataktivisterna tog sig in och kastade tomatsoppa på ett känt Vincent van Gogh verk (TT-AFP 2022). Till följd av aktionerna gjorde International Council of Museums

(ICOM) ett uttalande där man uttryckte både en oro för museisamlingarnas säkerhet och en uppmaning till museisektorn att ta ställning för klimatkampen. ICOM tryckte på att museerna i egenskap av kunskapsorganisationer måste ta sitt ansvar och bidra till kunskapsbildningen kring klimatfrågan och uppmuntra till handling. En uppmaning riktas även till klimatrörelsen, främst till aktivistgrupper, att se på museet som en allierad och upphöra med aktioner som kan vara skadliga för museer (ICOM 2022).

Sommaren 2023 kom museiaktionerna till Sverige. Den 14 juni 2023 gick två unga kvinnor från aktivistgruppen Återställ Våtmarker in på Nationalmuseum i Stockholm och satte varsitt rött handavtryck på glaset till en Claude Monet målning, därefter klustrade de fast sig i ramen och höll varsitt tal om det rådande klimatnödläget (Sveriges radio 2023). Aktionen är hitintills den enda av sitt slag att äga rum i Sverige. Redan innan actionen på Nationalmuseum hade gruppen gjort sig känd för en rad uppmärksammade aktioner som innefattat allt från motorvägsblockader till stormningar av större evenemang. Återställ Våtmarker har på kort tid blivit den mest omtalade klimatrörelsen i landet (Återställ Våtmarker u.å).

Ett annat sätt för klimatgrupper att agera inom museivärlden, om än inte lika radikalt, är genom samarbeten. Rörelsen Rebellmammorna, som är en undergrupp till Extinction Rebellion, började som ett forum för klimatoroliga mammor under hösten 2021 och den första actionen ägde rum drygt ett år senare, i augusti 2022. Gruppen har växt lavinartat sedan dess, både inom Sverige med lokala grupper på 25 orter från norr till söder och internationellt som en del av den globala rörelsen Mothers*Rebellion (Extinction Rebellion 2023b). Just nu är Rebellmammorna i Göteborg aktuella med ett samarbete med Röhsska museet i Göteborg där gruppen är tänkt att ansvara för programpunkter på temat hållbarhet (Röhsska museet 2024).

1.4 Tidigare forskning

Fenomenet med klimataktioner på museer är en förhållandevis ny företeelse då de första aktionerna genomfördes först år 2022. Efter 2022 ökade antalet klimataktioner på museer och idag är det ett ganska välkänt fenomen. Dock innebär detta att forskning om klimataktioner och museer är ganska bristfällig då man ännu inte har hunnit bedriva särskilt mycket forskning på området. För mig har det inneburit en utmaning i att plocka fram ett relevant forskningsläge för den här uppsatsen.

Även om det ännu inte finns så mycket forskning kopplad till just klimataktivism och museer så finns det en del forskning som kopplar samman museer med aktivism, och då särskilt den aktivism som bedrivs av museerna själva. Forskningsläget utgörs således av forskning kopplad till museiaktivism, museers ansvar att agera aktivistiskt och lyfta andra sidor av verksamheten.

Även detta är det ganska nytt forskningsområde, men som har växt explosionsartat under de senaste åren (Janes & Sandell 2019; Rathjen 2020). Jag har även valt att inkludera forskning om klimatgrupper i forskningsläget för att förstå hur den här typen av grupper har vuxit fram, varför de finns och varför de agerar som de gör.

1.4.1 Museiaktivism och delaktighet

År 2019 släpptes boken *Museum Activism*, ett samlingsverk innehållande artiklar skrivna av forskare, aktivister, konstnärer och museiprofessionella. Verket är sammansatt av Robert R. Janes och Richard Sandell, som båda länge har varit verksamma inom det museologiska forskningsfältet. Fokus för deras studier har främst kretsat kring museets roll som social institution och det ansvar som detta för med sig när det kommer till kunskapsbildning och representation av olika grupper i museirummet, ämnen som även undersöks i verket *Museum Activism*. Verket lyfter hur museer, genom att ägna sig åt aktiviteter med tydlig koppling till aktivism, kan verka för samhällsförändring genom att synliggöra rådande missförhållanden och orättvisor. Verket beskrivs av författarna själva som banbrytande och kontroversiellt då museiaktivism ännu inte är en vedertagen praktik inom museivärlden:

Only a decade ago, the notion that museums, galleries and heritage organisations might engage in activist practice – marshalling and directing their unique resources with explicit intent to act upon inequalities, injustices and environmental crises – was met with widespread scepticism and often derision. Seeking to purposefully bring about change beyond the walls of the institution, through support for particular standpoints informed by moral, ethical and scientific rationales, was viewed by museum workers, sector leaders and external commentators alike as inappropriately political and partisan. Such work was thought to be beyond the remit of cultural institutions and antithetical to fundamental professional values. In short, a serious threat to public trust (Janes & Sandell 2019, s. xxvii preface).

Janes och Sandell menar att museer länge har dragit sig för att lyfta vissa ämnen då de inte vill verka allt för politiska och således äventyra sin pålitlighet. Dock menar de att detta är en rädsla som museer hade behövt ta sig förbi då de anser att museerna har ett ansvar att engagera sig i samhällsfrågor och bidra aktivt till kunskaps spridning på olika sätt. De trycker på vikten av museets roll som kunskapsförmedlare och hur detta innebär att våga ta ställningen och lyfta andra perspektiv. Museet har, menar Janes och Sandell, ett ansvar och en tydlig maktposition i samhället. De ska verka för att sammanföra människor och uppmuntra till nyfikenhet, vilket innebär att man inte kan ducka för kontroversiella ämnen (Janes och Sandell 2019). Vidare fortsätter de sin beskrivning av verket:

Today, the idea remains controversial but there are signs of what we hope will be an irreversible shift in the way we think about the role and responsibility of museums as knowledge-based, social institutions. There is increasing recognition that museums are not, and never have been, neutral. A growing body of research is revealing the powerful part museums play in engaging visitors in dialogue surrounding contemporary social issues, and in shaping the way we see, think about and act towards others and the world around us (Janes & Sandell 2019, s. xxvii preface).

Janes och Sandell menar alltså att även om museiaktivism fortfarande betraktas som en aning kontroversiellt så har det skett en förändring och att man inom museivärlden har börjat våga ta sig an andra typer av frågor. Man har börjat se museernas unika potential att engagera och inkludera sina besökare i verksamheten genom att öppna upp museirummet och bjuda in till samtal. Verket visar inte bara på att aktivism på och omkring museer har varit ett omdiskuterat och kontroversiellt ämne sedan 2019, utan det visar även dess påverkan på både museivärlden och samhället i stort. Verket lyfter ämnet museiaktivism på ett nytänkande sätt genom att belysa problematiken från alla vinklar och vrår genom att visa på vikten av museers aktiva deltagande i aktivismen och att det i det rådande världsläget behövs museer som vågar ta ställning (Janes & Sandell 2019).

Detta understryks även av den danska forskaren Kasper Thissenius Haunstrup Rathjen. I sin artikel ”Museet i tidens tegn. Et tidsligt blik på museumsaktivismen”, publicerad i tidskriften *Nordisk museologi* 2020, behandlar Rathjen museiaktivism och beskriver det som ett nyligen framväxt samt högaktuellt fenomen inom museivärlden. Rathjen delar Janes och Sandells uppfattning om att dagens museer i större utsträckningen behöver engagera sig och ta ställning i svåra frågor, och att ett sätt att göra detta på är genom aktivism på olika sätt (Rathjen 2020). Rathjen menar att aktivism kan hjälpa museer att förankra sig i nutiden och förbli relevanta i tid med stora förändringar och konkurrens från flera håll:

I den henseende må museumsaktivismen bydes velkommen, da den hjælper til at give museerne aktualitet og relevans i en tid, hvor de ellers risikerer at gå til i stagnation og forsvinde blandt de utallige dannelses-, fritids-, og hobbytilbud, der ellers findes (Rathjen 2020, s.16).

Ämnet museiaktivism har även behandlats av forskaren Olga Zabalueva som hösten 2023 disputerade vid Linköpings universitet, institutionen för kultur och samhälle, med avhandlingen *“Not all museums” - memory, politics and museum activism on the move*. Med en bakgrund som museiverksam i Ryssland har Zabalueva förstahandserfarenhet av hur museer stoppas från att ta upp svåra ämnen och därför tvingats till tystnad. I sin avhandling lyfter Zabalueva de möjligheter som finns för svenska museer att engagera sig i samhällsdebatten och agerar för ett öppet och inkluderande museirum. Med ett levande exempel i den aktivistiska rörelsen kring

Rörelsernas museum i Malmö undersöker Zabalueva museets dubbla roll som både minnesinstitution och aktivist. I likhet med Rathjen och Janes och Sandell trycker Zabalueva på betydelsen av att museer ägnar sig åt aktivism för att lyfta ämnen som riskerar att upplevas som svåra på olika sätt (Zabalueva 2023).

Zabalueva använder sig även av institutionell teori för att förklara behovet av reformer inom museisektorn för att möjliggöra framtida arbete med aktivism. Hon menar att om museer idag ska kunna använda sig av aktivism inom ramen för sina verksamheter så krävs det förändring, både i mentalitet och arbetssätt (Zabalueva 2023). En slutsats som även har dragits av Janes och Sandell (Janes & Sandell 2019). Även om Janes och Sandell inte uttalat drar några egna paralleller till institutionell teori så går det att se att mycket av det de säger stämmer in i teoribildningen. De beskriver bland annat aktivism som en trend som är på väg att ta fart inom museisektorn och att det finns ett behov av nya sätt att arbeta på för att kunna tillgodose den här trenden (Janes & Sandell 2019). Detta resonemang stämmer även väl överens med Rathjens sätt att beskriva framväxten av museiaktivism (Rathjen 2020).

Även om Zabalueva, Rathjen, Janes och Sandell främst behandlar den aktivism museer själva bedriver så utgör deras forskning en bra grund att utgå från när det kommer till min egen studie. Fokus för min uppsats kommer till skillnad från ovanstående författare att fokusera på hur yttre aktivism påverkar museernas arbete, mer specifikt hur museer bemöter klimataktioner i museirummet. Forskningsläget kan således fungera som en ram för hur yttre aktivism kan motivera museer till att själva engagera sig och agera för att lyfta det inom den egna verksamheten. Ämnena är således tydligt besläktade fast med vissa skillnader, vilket innebär att min uppsats kan hjälpa till att fylla ett hål i forskningen och bidra med ny information om relationen mellan museer och aktivism. Likt Zabaluevas avhandling kommer även den här uppsatsen att använda sig av institutionell teori för att förklara de förändringsbehov som finns inom museisektorn när det kommer till hanteringen av aktivism. Avhandlingen utgör således en stabil forskningsgrund att lita sig mot i arbetet med min egen studie, både i förhållande till teori och ämne.

Vidare är det intressant att se hur tidigare forskning behandlar kopplingen mellan museer och klimat. Detta är än så länge ett förhållandevis smalt forskningsämne som ännu håller på att byggas upp. Under mina egna efterforskningar var det främst två artiklar som stack ut och som tydligt knyter an till min egen studie. Dessa var Sarah W. Suttons artikel "Museums as agents and settings for climate hope" från 2021, publicerad i tidskriften *Nordisk museologi*, och Anne Birkelands artikel "What is climate and climate changes?" från 2022, även den publicerad i *Nordisk museologi*.

I sin artikel behandlar Sutton, verksam vid Sustainable Museums Washington, den klimatkris vi befinner oss i och trycker på den roll som museet kan fylla i att vara en institution som kommer med hopp i en hopplös tid. Sutton menar att museer idag kan fylla en viktig roll i att uppmärksamma klimatkrisen och verka för att vara en arena som bidrar med både kunskap och tröst i frågan:

As the emotional effects of climate change appear across society, some people are driven to action, some to inaction or paralysis. Museums could be key agents in turning these emotions into action and hope, but the work is new and the research uneven. (Sutton 2021, s. 14).

Sutton menar emellertid att museer har en bit kvar när det kommer till att på ett organiskt sätt lyfta in frågan i den befintliga verksamheten. I likhet med Zabalueva och Janes och Sandell menar Sutton att museivärlden är i stort behov av en förändring i både arbetssätt och mentalitet för att kunna arbeta med den här typen av frågor. Sen är Sutton mer konkret i hur hon menar att den här typen av förändring ska ske, då hon lyfter möjligheterna för museer att låna in begrepp och arbetssätt från klimatpsykologin i arbetet med klimatfrågor (Sutton 2021).

Sutton är även positivt inställd till att bjuda in besökarna att delta och bidra till den här förändringen. Ett exempel på detta som ges i artikeln är hur en ungdomsgrupp iscensatte en klimataktion på National Museum Cardiff år 2018. Aktionen, eller som de själva beskrev den, interventionen, gick ut på att uppmärksamma plastföroreningar i världshaven och gick under namnet *No Môr Plastic* (Namnet är en ordlek och har således en dubbel betydelse. Antingen kan det läsas som *No more plastic* eller, eftersom ordet ”môr” betyder hav på Walesiska, som *No more sea plastic*). Ungdomarna gick ut och samlade in skräp och plast från närliggande stränder och spred sedan ut det i utställningsrummen på museet. Motivet bakomaktionen menar man grundade sig i den frustration och ilska ungdomarna kände inför vuxenvärldens passivitet gällande klimatfrågan och tvinga museet att våga ta ställning i frågan. Det är dock viktigt att poängtera attaktionen inte skedde enbart på ungdomarnas initiativ, utan att det gjordes i samröre med museet och att de hade tillåtelse att genomföra den. Tilltaget fick bra recensioner och uppskattades av övriga besökare (Sutton 2021).

Aktionen som Sutton beskriver kan tolkas som en form av museiaktivism, där museet tar ställning och bjuder in en aktivistgrupp att ta plats i och påverka museirummet (Sutton 2021). Det är en typ av museiaktivism som inte tas upp av någon av de andra författarna och som således känns väldigt nytänkande. Sutton visar, tillskillnad från övriga forskare, att museer kan bjuda in aktivismen i museirummet genom att inkludera externa aktörer och aktivistgrupper, ett perspektiv som stämmer väl överens med min egen studie som fokuserar på museers relation till klimataktivisterna.

Även den norske forskaren Anne Birkeland, verksam vid Oslos universitet och Naturhistorisk Museum, lyfter hur museer kan arbeta med sin publik för att skapa ett mer inkluderande museirum och samtidigt sprida kunskap om klimatfrågan. I sin artikel "What is climate and climate changes?" beskriver Birkeland projektet med byggnationen av Klimahuset på Naturhistorisk Museum i Oslo. Syftet med den nya museibygnaden är att fokusera på förmedling av kunskap gällande klimat och klimatförändringar (Birkeland 2022). Målet med projektet är att arbeta med interaktiva moment i utställningen som kan bidra till att uppmuntra besökarna till att själva börja engagera sig i klimatfrågan efter besöket:

Ambisjonen med Klimahuset var at publikum skulle forstå hva som fører til menneskeskapte klimaendringer. Det sentrale her er å forstå framfor "å tro på" klimaendringer. Den grunnleggende tanken var at når publikum forstår, vil de selv se hva som må gjøres for å redusere den globale oppvarmingen. Som en kunnskapsinstitusjon knyttet til Universitetet i Oslo er det vårt mandat å bidra med vitenskapelig basert kunnskap om klima og klimaendringer. Vår visjon er at publikums kompetanse og engasjement om dette skal være vitenskapelig basert. (Birkeland 2022, s. 75).

Genom aktivt deltagande hoppas alltså Birkeland att man kan motivera sina besökare att själva engagera sig i klimatfrågan. Detta genom att kombinera besökarnas egna erfarenheter och reflektioner med aktuell klimatforskning. I likhet med Sutton menar Birkeland att man genom att uppmuntra besökarna till att ta plats och forma museirummet kan skapa en bra grogrund för utbyte av kunskap och diskussion som kan fortsätta även utanför museet fyra väggar (Sutton 2021; Birkeland 2022). Den här synen på delaktighet delas även av forskaren och före detta museidirektören Nina Simon.

Simon har en gedigen bakgrund inom museibranschen och har således stor erfarenhet av hur man arbetar med och för sina besökare för att skapa en givande besöksupplevelse. År 2010 publicerades hennes bok *The participatory museum* som en guide för museer som vill arbeta mer med att involvera sina besökare i verksamheten. Simon är med sitt verk en av de första förespråkarna för delaktighetsteori, en teoribildningen som kan användas för att förklara hur delaktighet på olika sätt kan användas för att skapa en demokratisk och inkluderande miljö. Fokus för Simons forskning ligger på hur man genom interaktiva moment i museirummet kan uppmuntra besökarna till att aktivt delta för att forma både sin egen och andras museiupplevelse (Simon 2010). Ett resonemang som stämmer väl överens med exemplen presenterade av både Sutton och Birkeland (Sutton 2021; Birkeland 2022).

Jag kommer även i min uppsats att använda mig av delaktighetsteori som en del av det teoretiska ramverket. Dock är det inte Simons tolkning som kommer att ligga till grund för just den här

studien, ramverket kommer istället utgöras av den tolkning som presenteras av Pille Pruulmann-Vengerfeldt och Pille Runnel i deras verk *Democratizing the Museum* från 2014 (vilket presenteras mer utförligt i kapitel 2. Teoretiska ramverk under avsnitt 2.2 Delaktighetsteori). Simons verk fyller emellertid en viktig funktion i att sätta in delaktighetsteori och begreppet delaktighet i en bredare kontext.

Den befintliga forskningen visar att museiaktivism är ett växande fenomen inom museivärlden, men att den kan se ut på olika sätt. Forskningen tar även upp hur olika aspekter av delaktighet kan påverka och hjälpa till att utveckla verksamheterna för att passa in i både samtid och framtid. Det jag tycker mig sakna i forskningen är ett mer konkret och ingående exempel på relationen mellan museer och externa aktörer när det kommer till aktivism. Dessutom saknas ofta de externa aktörernas perspektiv och erfarenheter i forskningen. Förhoppningen är att jag, med den här uppsatsen, kan hjälpa till att fylla några av dessa forskningsluckor och komma med nya perspektiv på relationen mellan museer och aktivister samt visa på hur de kan arbeta tillsammans för att göra museet till en öppen och tillgänglig plats för fler.

1.4.2 Klimatrörelser och klimataktivism

En annan del av forskningsläget för den här uppsatsen rör frågan om klimat, klimatgrupper och hur museer förhåller sig till klimatfrågan. Klimatfrågan är mycket omskriven dock är den typen av forskning inte relevant för just den här studien. Vad som är relevant är emellertid forskning rörande klimatgrupper, deras framväxt och uppkomst, vilka metoder de använder och varför de behövs. Klimatgrupper som vi ser dem idag är ganska nyligen etablerad, vilket gör att forskningen om dem är knapphändig.

Oscar Berglund och David Schmidt, båda verksamma vid University of Bristol, gav 2020 ut boken *Extinction Rebellion and climate change. Breaking the law to change the world* som handlar om framväxten och utvecklingen av klimatrörelsen Extinction Rebellion. Författarna beskriver hur klimatrörelsen har växt lavinartat sedan Greta Thunberg satte sig utanför det svenska riksdagshuset och hur det idag finns en uppsjö av grupper och tillvägagångssätt när det kommer till klimataktivism. I boken riktar de in sig på gruppen Extinction Rebellion, en grupp som har fått stor internationell spridning sedan starten 2018. Gruppen ägnar sig främst åt fredlig civilolydnad för att nå ut med sitt budskap, en metod som av många beskrivs som både provocerande och radikal. I verket lyfter Berglund och Schmidt både för och nackdelar med såväl gruppens organisation som tillvägagångssätt. Samtidigt som det är en kritisk granskning av Extinction Rebellion som organisation så erkänner författarna gruppen som en viktig aktör i att uppmärksamma klimatfrågan (Berglund & Schmidt 2020).

Berglund och Schmidt menar att gruppen har lyckats med uppgiften att synliggöra och riktar människors blickar mot klimatkrisen och att Extinction Rebellion således är en viktig aktör i frågan. Dock menar de att det inom organisationen finns en del brister som gör gruppen ineffektiv. Bland annat menar författarna att demokratin inom organisationen är bristfällig: ”They sacrifice democracy for efficiency” (Berglund & Schmidt 2020, s. 98). De anser att för att vara en grupp som säger sig värna om demokrati är organisationen bakom Extinction Rebellion förhållandevis odemokratisk. Enskilda medlemmar har inte mycket att säga till om när det kommer till fattandet av viktiga beslut, vilket är någonting som gruppen behöver jobba på, menar författarna. Dessutom menar Berglund och Schmidt att det finns slitningar inom klimatrörelsen i vad exakt det är man vill uppnå med sin aktivism, dessa slitningar ska även finnas inom Extinction Rebellion's organisation och kan orsaka problem, anser författarna. Slutligen kritiserar Berglund och Schmidt den relation gruppen har till kapitalism då de anser att gruppen skulle gynnas av att erkänna vissa aspekter av kapitalism i sin verksamhet (även om detta är något som strider mot Extinction Rebellion's grundläggande värderingar) (Berglund & Schmidt 2020).

Berglund och Schmidts verk ger således både ris och ros till organisationen bakom klimatgruppen Extinction Rebellion. Där de menar att de fyller en viktig funktion inom klimatrörelsen men att det, enligt författarna, finns behov av förändring inom organisationen. Även om min studie inte handlar om Extinction Rebellion eller om klimatgrupper i stort så kan Berglund och Schmidts verk hjälpa till att skapa en kontext till hur klimatrörelsen växer och den mångfald av metoder som finns för aktivism. Dessutom är en av informanterna för min studie aktiv i rörelsen Rebellmammorna, som är en undergrupp till Extinction Rebellion. Verket kan därför bidra till att ge en vidare förståelse för den organisation Rebellmammorna är sprungen ur och vilka de grundläggande värderingarna som följer med rörelsen.

2. Teoretiska ramverk

Uppsatsens teoretiska ramverk kommer att utgöras av en kombination av institutionell teori och delaktighetsteori. Med utgångspunkt i Ulla Eriksson-Zetterquists förståelse för skandinavisk institutionell teori kommer ett teoretiskt ramverk att läggas för att skapa en förståelse för institutioners förändringsprocesser. Främst är det Eriksson-Zetterquist begrepp *reformer*, *trender* och *isomorfism* som kommer att användas för att skapa en bild för hur, när och varför institutioner förändras. Sedan kommer även delaktighetsteori, utifrån Pille Pruulmaan-Vengefeldt och Pille Runnel, att användas för att skapa förståelse för vilken roll delaktighet spelar i museers förändrings- och demokratiseringsprocesser. Genom att kombinera dessa två teoretiska ramverk är förhoppningen att kunna visa på hur museer påverkas av både inre och yttre faktorer när det kommer till förändring, samt vilken roll delaktighet spelar i dessa processer.

2.1 Institutionell teori och begrepp

År 2009 utkom Ulla Eriksson-Zetterquist med boken *Institutionell teori – idéer, moden, förändring* som ger en grundlig bild av vad institutionell teori är, hur det kan förstås samt dess många användningsområden. Eriksson-Zetterquist är professor i företagsekonomi vid Göteborgs universitet med särskild inriktning mot organisation och management. Främst ägnar hon sig åt forskning kopplat till utveckling, ordnande och framväxt av organisationer på olika sätt. Således kan verket tolkas som tvärvetenskapligt då det är applicerbart på alla typer av institutioner och organisationer (Eriksson-Zetterquist 2009).

Uppsatsens teoretiska ramverk kommer till stor del att grundas i Eriksson-Zetterquists tolkning av institutionell teori med utgångspunkt i det här verket. Främst är det Eriksson-Zetterquist begreppskatalog som jag ämnar använda för att kunna förklara hur och varför institutioner förändras, vilka inre och yttre faktorer som påverkar, samt hur institutioner påverkar varandra. Begreppen kommer att plockas ur både den skandinaviska institutionalismen och den nyinstitutionella inriktningen.

Den skandinaviska institutionella teorin är besläktad med den nyinstitutionella teorin och delar samma grundvalar, dock finns det en del skillnader mellan de två inriktningarna. Till skillnad från den nyinstitutionella teorin, som i mångt och mycket handlar om hur organisationer legitimeras och organiseras, så fokuserar den skandinaviska institutionella teorin på hur institutioner förändras. Den skandinaviska institutionella teorin bygger till stor del på den beslutsprocess som ligger bakom samt leder fram till institutioners förändring (Eriksson-Zetterquist 2009), vilket i den här uppsatsen kan användas för att förstå museers

förändringsprocesser. För att förklara förändring, drivkraften bakom och vad som händer inom en organisation när den förändras använder sig Eriksson-Zetterquist av en rad olika begrepp. De begrepp som är mest användbara för den här uppsatsen är *trender*, *reformer* och *isomorfism*, som kan användas för att både förstå och förklara hur museivärlden utvecklas och förändras.

Förändring kan ske på många sätt och kan bero på en rad olika faktorer. För att hänga med i samtida idéströmningar och den rådande samhällsutvecklingen måste institutioner förändras och anpassa sig då de annars riskerar att bli inaktuella. Eriksson-Zetterquist lyfter *reformer* som en viktig del i institutioners arbete för att förbli relevanta i ett samhälle som hela tiden utvecklas framåt. Reformen rör sällan de små förändringarna inom en organisation utan definieras snarare som de ”mer genomgripande förändringar som kan ifrågasätta den institutionella identiteten hos organisationen.” (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 120). Alltså kan reformer förstås som ett sätt för organisationer att i viss mån återskapa sig själva för att passa in i den rådande samhällsdiskursen. En reform uppkommer bara om det finns ett behov av den och är ingenting som sker av misstag utan är en process som behöver aktivt påbörjas och slutföras. Behovet kan antingen komma i samband med idéströmningar och trender utifrån eller komma inifrån organisationen själv, oavsett uppkommer aldrig en reform om den inte är nödvändig. *Trender* kan således tolkas som något som kommer utifrån och som kan bidra till att driva på en reform. Reformen är alltså något som uppkommer när något inom den rådande organisationsformen inte fungerar och det krävs en övergripande förändring för att det ska bli bättre (Eriksson-Zetterquist 2009).

Ett annat begrepp som kan användas för att förstå förändring och den homogenisering som sker mellan organisationer inom samma fält är *isomorfism*. Begreppet kommer från den nyinstitutionella teorin och kan i korthet användas för att förklara hur institutioner blir mer och mer lika varandra. I takt med att kommunikationen och informationsutbytet ökar organisationer sinsemellan ökar också spridningen av trender. Det blir även tydligt vad som fungerar och inte fungerar inom en organisation och öppnar således upp för utbyte av organisatoriska idéer och ideal, samt möjligheten för mindre organisationer att ta efter mer inflytelserika institutioner. Fördelen med att ta inspiration från varandra inom ett fält och bli mer lika varandra är att det bidrar till att öka fältets legitimitet. Eller som Eriksson-Zetterquist uttrycker det: ”I sin strävan att bli lika varandra – homogeniseringsprocessen – finns inget utrymme för att handla självständigt. Organisationer är snarare avspeglningar av fältets egenskaper, och det som de främst eftersträvar är legitimitet.” (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 77). Vidare kan man säga att ”Genom isomorfism blir organisationer alltså mer framgångsrika samtidigt som de får lättare att överleva” (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 82).

Både isomorfism och reformer kan alltså ses som överlevnadsstrategier för institutioner att förbli relevanta och konkurrenskraftiga i ett samhälle som är under ständig förändring. Även om begreppen kan förstås separat så har de en tydlig koppling till varandra i det hänseendet att det ena föder det andra. När en organisation genomgår en reform sätter det press på andra organisationer inom samma fält att göra detsamma för att inte hamna efter, vilket i sin tur bidrar till homogenisering och isomorfism. Sätter man detta i relation till uppsatsen bör klimatfrågan betraktas som en växande samhällstrend som kan användas för att driva på reformer inom museisektorn. När ett museum väljer att plocka upp trenden och påbörja en reform tvingas fler museer att göra samma sak för att inte riskera att släpa efter i utvecklingen, något som i sin tur leder till isomorfism inom fältet.

I den här uppsatsen kommer begreppen att användas för att förklara den förändring som sker inom museivärlden i förhållande till klimatfrågan och klimataktivism. Detta kommer att göras genom att se på klimatfrågan som en yttre trend som sätter krav på museer att se över sina arbetssätt för att tillgodose samhällets nya behov, det vill säga påbörja reformer. Det är även relevant att se på hur olika museer väljer att hantera den här nya trenden på samma sätt, vilket är ett tydligt tecken på isomorfism inom sektorn.

2.2 Delaktighetsteori

Uppsatsens andra teoretiska ramverk är delaktighetsteori hämtat ur Pille Pruulmann-Vengerfeldt, forskare i medie- och kommunikationsvetenskap, och Pille Runnel, etnolog och även hon forskare i medie- och kommunikationsvetenskap, antologi *Democratising the museum* från 2014. Verket hämtar teorier och metoder från flera discipliner i en strävan att fungera som en handbok för institutioner som önskar implementera mer delaktighet i sina verksamheter. Det är således inte ett renodlat museologiskt verk utan ligger i huvudsak i gränssnittet mellan museologi och kommunikationsvetenskap, men hämtar även kunskap och teorier från andra närliggande områden för att nyansera och bredda bilden av delaktighet. Pruulmann-Vengerfeldt och Runnel menar att museer måste våga ta steget utanför det egna fältet för att kunna utvecklas och förbli relevanta. Delaktighetsteori kan således ses som ett brett spektrum av teorier som kan kombineras för att skapa en förståelse för konceptet delaktighet, snarare än en samlad teoribildning. När Pruulmann-Vengerfeldt och Runnel skrev sitt verk utgick de från ett specifikt projekt med Estlands Nationalmuseum som utgångspunkt (Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel 2014). Studien gick ut på att undersöka hur delaktighet på olika sätt kan användas för att utveckla museiverksamheten och inte minst bidra till museers demokratiseringsprocess:

Democratising knowledge institutions such as museums helps society to come to grips with the pressures caused by general ambiguities in society by providing access to interpretations rather than

ready-made solutions. Museums, which have traditionally been institutions of knowledge and truth (albeit to varying degrees), are experiencing the need to open their collections, exhibitions and educational work in order to better fulfil their role as a public institutions within the democratic framework. One way of doing this is by increasing participatory activities within the museum environment [...] (Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel 2014, s. 35).

Pruulmann-Vengerfeldt och Runnel erkänner museer som viktiga kunskapsorganisationer som ska bidra med information som uppmuntrar till fri åsiktsbildning bland besökarna (Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel 2014), ett resonemang som stämmer väl överens med ICOM:s museidefinition (ICOM 2023). Likt museilagen trycker de även på vikten av museet som en demokratisk och öppen plats där alla är välkomna (SFS 2017:563; Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel 2014). De för sedan resonemanget vidare genom att lyfta delaktighet som ett verktyg för att öppna upp museirummet och göra det mer tillgängligt och öppet för kunskapsspridning. Genom att implementera delaktighet i museirummet tillåts besökare att själva ta plats och forma sin upplevelse och tillskansa sig kunskap samtidigt som de kan bidra till att sprida kunskap till andra. Vilket bidrar till att museet blir den demokratiska plats som eftersträvas. Delaktighet kan således ses som ett verktyg som kan hjälpa museer att på ett effektivt sätt fullgöra sitt uppdrag som kunskapsinstitution samtidigt som det kan användas för att utveckla verksamheten framåt (Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel 2014).

Särskilt intressant för den här studien är hur man kan använda delaktighet som ett verktyg för samarbeten och vad som händer när man bjuder in externa aktörer att ta plats och forma museirummet. Externa samarbeten med aktörer från andra fält kan göra det lättare för museer att ta tag i och bemöta frågor som det annars kanske inte finns resurser eller kompetens för inom den egna institutionen. Genom samarbeten kan museer bredda sin kunskapspalett och få in nya perspektiv och narrativ i museirummet, vilket kan bidra till att museet blir en mer öppen, representativ och demokratisk plats (Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel 2014).

3. Metod

Materialinsamlingen för uppsatsen består av kvalitativa intervjuer med både klimataktivister och personer verksamma inom museisektorn. Intervju är en vanlig metod för materialinsamling inom såväl etnologisk- som samhällsvetenskaplig forskning som bygger på kommunikation och förmedlande av information på olika sätt (Hagström & Nylund Skog 2022). Då målet med uppsatsen är att skapa en fördjupad förförståelse för fenomenet klimataktivism på museer utgör intervjuer en väl lämpad metod för att låta båda parter komma till tals, det är ett sätt att skapa perspektiv och dimension i frågan.

3.1 Kvalitativa semistrukturerade intervjuer

Intervjun är en flexibel metod som kan användas inom en rad olika forskningsområden och anpassas efter person och situation, dock är det viktigt att veta vad man vill få ut av den. Man brukar dela upp det i kvantitativa och kvalitativa intervjuer och vilken man väljer påverkar resultatet. Den kvantitativa intervjun går ut på att samla in mätbara data, vilket exempelvis kan göras genom enkäter där informanterna presenteras färdiga svarsalternativ som de förväntas kryssa i. Kvalitativa intervjuer är vanligt förekommande inom den etnologiska forskningen då de fokuserar på mötet och samtalet mellan människor. Till skillnad från den kvantitativa intervjun så kan informanten i den kvalitativa intervjun själv formulera sina svar och uttrycka sig mer personligt (Hagström & Nylund Skog 2022). Med sin personliga prägel och utrymme för nyanser är den kvalitativa intervjun bättre lämpad för den typ av studie som jag ämnar göra än den kvantitativa. Genom att sätta samtalet i fokus och tillåta informanterna använda sina egna ord när de pratar om klimataktivism på museer kan en mer nyanserad och bred bild av fenomenet bildas. Dessutom kan intervjuer med båda parter, det vill säga både med klimataktivister och museiprofessionella, ytterligare bidra till att bredda perspektiven. Dock bör man vara medveten om att intervjuer aldrig kan ge en självklar och entydig bild av en situation, utan enbart utgöra ett fragment i ett vidare forskningssammanhang (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022).

Intervjumetoden som används är så kallade semistrukturerade intervjuer. Det är en intervjuform som inte är lika uppstyrd som en strukturerad intervju men inte heller lika fri som en ostrukturerad intervju. En semistrukturerad intervjuform tillåter mig att intervju personer utifrån ett förutbestämt tema med vissa förbestämda frågor, samtidigt som jag kan styra och anpassa intervjun efter informanterna (Hagström & Nylund Skog 2022).

Som man ropar får man svar brukar man kalla det inom etnologin och är en direkt referens till att frågorna man ställer under sin intervju kommer ha direkt påverkan på resultatet. Det är därför

viktigt att skapa en mall för vad det är man vill få ut av sina intervjuer och därefter formulera frågor som är kopplade till den information man eftersöker. Man kan aldrig förvänta sig att informanterna direkt uppfattar frågornas innebörd och ger svar med relevant information utan det är intervjuarens ansvar att skapa ramarna och förutsättningarna för en givande intervju (Hagström & Nylund Skog 2022). För att skapa ett så tydligt ramverk som möjligt för mig och mina informanter har två intervjuguider skapats, en för aktivisterna och en för de museiverksamma, för att vägleda samtalet. Intervjuguiderna lyfter de viktigaste frågorna och temana för intervjuerna men lämnar det samtidigt öppet för informanten att dela med sig av andra saker som kan vara viktiga och för mig att ställa följdfrågor. Valet att göra två separata intervjuguider grundar sig i att frågan om klimataktivism på museer behöver angripas på olika sätt beroende på om informanten är aktivist eller museitjänsteman (bilaga 1 och 2).

3.1.1 Urval

Studien består av intervjuer med två representanter från kända aktivistgrupper samt tre representanter från några av landets större museer, det rör sig alltså om totalt fem intervjuer. Urvalsprocessen har sett olika ut när det har kommit till att hitta informanter inom museivärlden respektive aktivistvärlden. För museerna har ett tvåstegsurval använts för att på den vägen komma i kontakt med relevanta informanter. Detta är ett vanligt angreppssätt inom samhällsvetenskaplig forskning och används ofta när man ska undersöka förhållanden inom organisationer. Genom att först etablera kontakt med de institutioner man vill ska medverka i studien kan man få tillgång till listor över potentiella informanter relevanta för ämnet. Detta är bra då det inledningsvis kan vara svårt att veta vem det är inom en organisation som har ordning på vad. Risken är dock att institutionen i fråga själva dikterar vilka som ska intervjuas vilket kan påverka resultatet av intervjun. Det bästa är egentligen att själv utse intervjupersonerna för att få en så objektiv och opartisk bild som möjligt (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022).

Även om undersökningen inte handlar om en specifik institution utan om ett fenomen så har den här typen av urvalsprocess fungerat bra för valet av informanter inom museivärlden. Tvåstegsurvalet har inneburit att jag först har kunnat ta kontakt med institutioner som är av intresse för studien för att i nästa steg kopplas vidare till en person med relevant ämneskunskap. Institutionerna som jag har varit i kontakt med och som har ställt upp för intervju är: Nationalmuseum (Stockholm), Moderna Museet (Stockholm) och Röhsska Museet (Göteborg). En avgränsning som har gjorts är att enbart innefatta konstmuseer i studien då det främst är just konstmuseer som har varit måltavla för den typ av aktioner som studien ämnar behandla. Nationalmuseum var det första svenska museet att råka ut för aktivistaktion med koppling till klimatrörelsen och kändes därför som ett givet val att kontakta i det här sammanhanget. Valet av både Moderna Museet och Röhsska Museet bottnar i att dessa museer har haft eller precis har

inlett samarbeten med klimatorganisationer i samband med utställningar med kopplingar till aktivism på olika sätt. I samband med utställning ”Monica Sjöö: Den kosmiska modern” (2023-05-13 till 2023-10-15) om konstnären, aktivisten, författaren och ekofeministen Monica Sjöö (1938–2008) inledde Moderna Museet i Stockholm ett samarbete med klimataktivistgruppen Fridays for Future för att förankra Sjöös aktivist i nutida aktivism. Ett liknande samarbete har nu inletts mellan Röhsska Museet i Göteborg och Rebellmammorna i arbetet med utställningen ”Låt hundra blommor blomma” (2023-11-18 till 2024-10-20) med textila verk av konstnären och aktivisten Elsa Pärs-Berglund, samarbetet är dock tänkt att fortsätta även när utställningen sen har gått ner.

Urvalsprocessen för aktivisterna har sett lite annorlunda ut och kan mer liknas vid det som brukar kallas för snöbollsurval. Det är en urvalsmetod som innebär att intervjupersonerna själva rekommenderar vilka som kan vara intressanta att vidare intervjua. Det första urvalet görs då av intervjuaren och sedan sätts snöbollen i rullning med rekommendationer från intervjupersonerna. Anledningen till att en sådan här urvalsprocess i det här fallet skulle fungera bättre än ett tvåstegsurval är att det rör sig om stora organisationer med många medlemmar och att det då är lättare att gå på rekommendationer av enskilda aktivister än att själv försöka hitta dem. Detta kräver dock att jag har en första kontakt inom aktivistvärlden som kan leda mig vidare och sätta snöbollen i rullning. Risker med den här typen av urval är dock att man kan få en ganska ensidig bild av problemet då personerna som intervjuas känner varandra och kan dela samma åsikter (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2022; Hagström & Nylund Skog 2022). Jag har en person i min närhet som har ett brett kontaktnät inom den svenska aktivistvärlden och som har varit till stor hjälp för att komma i kontakt med relevanta informanter. Genom denna person kunde jag komma i kontakt med en av de två aktivisterna från Återställ Våtmarker som utförde aktionen på Nationalmuseum och samma person kunde även sätta mig i förbindelse med en aktivist från Rebellmammorna som precis inlett samarbetet med Röhsska Museet. Man kan därför säga att det rör sig om en ganska liten snöboll som sattes i rullning, men som visade sig vara väldigt effektiv och som gav goda resultat.

3.1.2 Genomförande

På grund av den stora geografiska spridningen av informanterna så fick en övervägande majoritet av intervjuerna ske via Teams eller över telefon, det var bara en intervju som kunde utföras på plats. Även om det är att föredra att träffa personen man intervjuar så utgör Teams ett bra substitut och kom att fungera utmärkt i detta sammanhang. En nackdel med att genomföra intervjuerna på distans är att mycket av den naturliga dialogen som uppkommer när man träffas i ett möte på plats försvinner, samtalsbiten blir inte lika framträdande utan det blir snarare frågor och svar. Detta kan dock även betraktas som en fördel då det blir lättare att hålla

sig till ämnet och till de förutbestämda temana för intervjun. I mitt fall kom detta att fungera väldigt bra och jag fick ut mycket av mina intervjuer. Den satta tidsramen på 30–60 minuter för varje intervju fungerade även den som ett hjälpmedel till att styra samtalet. Den satte även krav på mig som intervjuare att leda intervjun i rätt riktning för att få den information jag behövde inom den utsatta tiden, samtidigt som den var tillräckligt generös för att tillåta mina informanter att tala fritt utifrån ämnet.

Intervjuerna skedde även enskilt med samtliga informanter. Detta val grundar sig i flera olika faktorer, varav en är den geografiska spridningen av informanterna. Eftersom majoriteten av intervjuerna skedde på distans var det lättare att prata med informanterna en och en. Dessutom ville jag undvika att informanterna påverkade varandra om de intervjuades tillsammans och att de inte skulle kunna prata lika fritt. Slutligen fanns det även ett etiskt övervägande i att göra intervjuerna enskilt då jag ville skydda informanternas integritet och hålla dem anonyma.

För att förenkla arbetet med analysen har alla intervjuer spelats in och sparats lokalt på min dator, för att sedan transkriberas. Transkriberingen gjordes av mig utan hjälp av tekniska hjälpmedel. Med hjälp av transkriberingarna har jag sedan på ett effektivt sätt kunnat gå tillbaka till intervjuerna och hämta information till analysen, någonting som har förenklat arbetet avsevärt. Transkriberingarna kommer inte att inkluderas i uppsatsen i sin helhet utan kommer enbart citeras. Efter att uppsatsen har lämnats in kommer samtligt material, både inspelningar och transkriberingar, att destrueras.

3.2 Etiska aspekter

När man har människor som studieobjekt och källa för materialinsamling finns det åtskilliga etiska aspekter man bör ta hänsyn till. Etnologerna Ida Hughes Tidlund och Elin von Unge lyfter vikten av reflexivitet i sitt arbete och medvetenhet om de val man gör. Till detta hör även att ha en god relation och kommunikation med sina informanter (Hughes Tidlund & von Unge 2022).

3.2.1 Anonymitet och integritet

När man använder kvalitativa intervjuer som metod för materialinsamling är det väldigt viktigt att man värnar om och respekterar sina informanter och frågan om anonymitet är därför angelägen och något som det är högst relevant att ta ställning till. För den här studien har valet gjorts att anonymisera informanterna men inte organisationerna eller institutionerna de representerar. Beslutet grundar sig i att det är av relevans vilka institutioner och organisationer som gör vad men vilka de enskilda individerna är som intervjuas saknar betydelse. Det är dock

viktigt att vara medveten om att fullständig anonymitet är svårt att utlova, särskilt när det rör sig om små grupper (Hughes Tidlund & von Unge 2022). Då varken museivärlden eller aktivistvärlden är speciellt stora i Sverige innebär det att det är förhållandevis lätt att lista ut vem det är som har gjort uttalandet trots anonymisering. Dessutom blir det ännu lättare att identifiera informanterna när urvalet är begränsat till enbart fem namngivna organisationer och institutioner. Särskilt svårt är anonymiseringen av informanterna kring händelsen på Nationalmuseum och då särskilt aktivisten. De två aktivisterna som utförde aktionen har figurerat med både namn och bild i media vilket innebär att trots att jag valt att bara intervjua en av dem så är det lätt att lista ut vem det är då denna person bara kan vara en av två. Det bästa jag kan göra för att skydda mina informanters integritet är att inte namnge dem i studien och samtidigt vara transparent med svårigheterna att utlova fullständig anonymitet.

Det går dock att diskutera om informanterna behöver anonymiseras eller inte, det finns för och nackdelar ur båda perspektiven. Anonymisering kan å ena sidan användas för att skydda individers integritet, medan det å andra sidan kan innebära att informanterna berövas rätten till erkännande (Hughes Tidlund & von Unge 2022). Även om flera av informanterna för den här studien har uttryckt att anonymisering inte är nödvändig så har beslutet fattats att ändå inte namnge någon av informanterna i uppsatsen. Detta för att bibehålla informanternas integritet men även för att namngivning av informanterna inte påverkar resultatet av intervjuerna.

Inför intervjuerna har en samtyckesblankett skickats ut tillsammans med ytterligare information om uppsatsen och vad det innebär att delta i studien (bilaga 3 och 4). Detta har gjorts i syfte att skapa trygghet och transparens inför intervjusituationen. I vissa fall har även ett första möte, innan den faktiska intervjun, via Teams eller telefon, gjorts där informanten har haft utrymme att ställa frågor både om studien och om den kommande intervjun. Intervjuerna har sedan inletts med en kort sammanfattning av den information de har fått tillgång till innan samt ytterligare information om just anonymisering och vad det innebär. Gällande aktionen på Nationalmuseum har jag sett till att få samtycke från båda aktivisterna även om det bara är en av dem som figurerar i uppsatsen.

Samtyckesblanketten är även viktig i den mening att den redogör för de förväntningar som ställs på mig som ansvarig för studien gentemot informanterna och vice versa. En viktig aspekt av detta är en transparens i vilket material det är som kommer att användas och hur det kommer att användas i uppsatsen. En av riskerna med semistrukturerade intervjuer är att situationen mer liknar ett samtal och informanten delar med sig av mer än vad som var tänkt. Det är därför viktigt att göra tydliga skiljelinjer mellan vad som är on- och off-record. Kommunikationen mellan informant och intervjuare är således viktig för att alla ska känna sig bekväma i intervjusituationen och i det som produceras efter (Hughes Tidlund & von Unge 2022).

4. Analys och resultat

I det här kapitlet presenteras resultatet av studiens fem intervjuer. Intervjuerna har varit med representanter från både museivärlden och aktivistvärlden för att ge en så nyanserad bild av klimataktivism på museer som möjligt. Mer exakt har informanterna utgjorts av en intendent från Nationalmuseum, en intendent från Moderna Museet, en programsamordnare från Röhsska Museet, en aktivist från Återställ Våtmarker och en aktivist från Rebellmammorna. De två intervjuguider som har använts för intervjuerna finns bifogade som Bilaga 1 och 2.

Kapitlet har delats upp i två delar, en första del som behandlar klimataktivism och museiaktioner med utgångspunkt i aktionen på Nationalmuseum och en andra del som ämnar behandla hur museer på nya sätt kan ta sig an klimatfrågan inom sina respektive verksamheter. Utöver detta finns det även tematisk indelning av analysen där varje rubrik representerar ett tema som har diskuterats under intervjuerna och som knyter an till forskningsfrågorna.

4.1 Klimataktivism och museiaktioner

Avsnittets första del handlar om aktionen på Nationalmuseum sommaren 2023 med utgångspunkt i två intervjuer, en med den aktivist från Återställ Våtmarker som genomförde aktionen och en med en intendent från Nationalmuseum. Syftet med detta är att ge en nyanserad bild av den händelse som ligger till grund för uppsatsen och kan således ses som en bakgrund eller inledning till resten av analysen. Efter detta inledande avsnitt följer en mer ingående analys till varför klimataktivister använder sig av museiaktioner som medel för sin aktivism utifrån intervjuerna med Återställ Våtmarker-aktivisten och aktivisten från Rebellmammorna. Slutligen behandlas museivärldens relation till museiaktioner och vilken påverkan dessa aktioner har haft på verksamheterna, detta görs utifrån intervjuerna med Nationalmuseum, Moderna Museet och Röhsska Museet.

Framför allt kommer det här avsnittet att kretsa kring uppsatsens två första frågeställningar:

- Hur upplever museipersonal klimataktioner på museer samt vad är deras syn på den här formen av aktivism?
- Varför väljer klimataktivister att göra den här typen av aktioner på museer? Vilka är de bakomliggande motiven?

4.1.1aktionen på Nationalmuseum

Klimataktionen som aktivistgruppen Återställ Våtmarker genomförde på Nationalmuseum i Stockholm sommaren 2023 är den första av sitt slag i Sverige. För att förstå händelsen, vad som ledde fram till den och hur den togs emot har jag genomfört två intervjuer med personer som båda har en stark koppling till aktionen, om än på lite olika sätt. Då målet är att synliggöra båda sidorna av den här berättelsen och således nyansera bilden av det som inträffade så har intervjuerna gjorts med en av aktivisterna som genomförde aktionen och med en intendent på Nationalmuseum som kom i direkt kontakt med den och mötte aktivisterna på plats.

Det framkommer tidigt i intervjun med intendenten på Nationalmuseum att museet redan innan aktionen 14 juni 2023, var bekant med fenomenet klimataktivism på museer. Museet hade under en längre tid följt händelserna utomlands och gjort bedömningen att det inte var osannolikt att en liknande aktion även kunde drabba dem. Således fanns det redan en mental förberedelse på museet att någonting skulle kunna hända, detta förhindrade dock inte faktumet att händelsen när den väl inträffade upplevdes som omskakande (Intendent Nationalmuseum 2024). Det som hände var att två aktivister från klimatrörelsen Återställ Våtmarker tog sig in på museet och limmade fast sig i skyddsglasat på ett verk av Monet, sedan satte de även varsitt handavtryck i röd färg på glaset.

Idén om aktionen hade funnits länge inom organisationen, berättar aktivisten från Återställ Våtmarker. Rörelsen hade likt Nationalmuseum följt aktionerna som skett på andra museer runt om i världen och på den vägen hämtat inspiration till den egna aktionen. Särskilt nämner aktivisten aktionen på National Gallery i London, där klimataktivisterna kastade soppa på en målning av konstnären Vincent van Gogh, som en tydlig inspirationskälla. Aktionen planerades noggrant igenom och dagen innan ägnade aktivisterna åt att öva, både på hur de skulle limma fast sig och på budskapen de skulle säga väl på plats. Dagen för aktionen möttes de i en park och gick sen gemensamt till museet där de köpte biljett och gick in. Aktivisten berättar att det var en helt vanlig dag, det var lugnt och inte särskilt mycket folk inne på museet. Verket hade valts ut med omsorg då det var viktigt att det hade skyddsglas eftersom syftet med aktionen inte var att skada tavlan utan enbart påkalla uppmärksamhet. Aktionen genomfördes som planerat, lugnt och metodiskt. ”När vi hade sagt vårt budskap och vi stod limmade på tavlan, vi har satt våra handavtryck, då var vi klara. Vi kommer inte göra något mer. Det tror jag dom förstod också.” (Aktivist Återställ Våtmarker 2024).

Det var en vakt i rummet som under tiden aktionen genomfördes tillkallade annan personal till platsen och rummet kunde snabbt stängas av för övriga besökare. Nyheten om aktionen nådde även intendenten:

Jag satt på mitt kontor och en kollega kom in och hade just fått veta att det här hade hänt, så då rusade jag ner till museet från kontoret på Skeppsholmen, så det tar 5 minuter att ta sig dit. Då hade man stängt av den här salen där det hände och dom här två personerna stod fortfarande klistrade vid målningen eller dom hade klistrat fast varsin hand på glaset och sen hade dom även då kastat färg på målningen som runnit ner och stänkt lite på golvet.

Intendent, Nationalmuseum (2024)

Eftersom aktivisterna stod fastlimmade vid verket blev man tvungen att tillkalla en konservator som, efter att man plockat ner konstverket från väggen, fick avlägsna personerna med hjälp av skalpell. En upplevelse som av intendenten beskrivs som obehaglig. Annars beskrivs stämningen av aktivisten som lugn och att de trots omständigheterna fick ett förhållandevis bra bemötande. Efter att aktivisterna hade lossats från verket eskorterades de av polis från platsen (Aktivist Återställ Våtmarker 2024; Intendent Nationalmuseum 2024).

Även om stämningen övervägande beskrivs som lugn och samlad så framkommer det under båda intervjuerna att det stundvis även var ganska känslösamt. I aktivistens fall rörde det sig främst om känslor av nervositet och oro, dock aldrig rädsla. Det fanns ett tydligt mål och aktivisterna fann bra stöd i varande innan, under och efter aktionen (Aktivist Återställ Våtmarker 2024).

De starkaste känslorna uttrycktes av intendenten som beskriver händelsen som omskakande och orosladdad. Främst var man orolig och rädd att verket på något sätt hade kommit till skada eller blivit förstört. Konstverket var ett inlån från ett museum i Paris som Nationalmuseum länge bedrivit ett nära samarbete med när det kommit till in- och utlån av konst. Man befarade att aktionen skulle ha skadat museets relationer med andra museer och således påverkat möjligheter för inlån i framtiden. Denna farhåga visade sig dock i det här fallet vara obefogad då museet än så länge inte har haft några problem med att låna in verk till andra utställningar. Vid kontakt med museet i Paris visade sig även att de själva tidigare hade råkat ut för en liknande aktion och således tog emot nyheten om händelsen på Nationalmuseum med ro. Intendenten uttryckte även att det franska museet visade stor tilltro till Nationalmuseums kompetens att hantera och ta hand om verket efter det inträffade (Intendent Nationalmuseum 2024).

Efter aktionen kunde man konstatera att verket inte hade kommit till skada. Färgen som hade använts var vattenlöslig och kunde torkas bort och konstverket kunde åter hängas upp i utställningen igen med samma skyddsglas som innan. Den enda större påverkan aktionen hade på museets verksamhet är att man idag inte får bära med sig väskor in i utställningen, inte ens

små handväskor. Utöver det menar intendenten att arbetet på museet inte har påverkats avsevärt (Intendent Nationalmuseum 2024).

Aktionen väckte snabbt medias uppmärksamhet och flera av landets större dagstidningar dokumenterade händelsen. Både i *Aftonbladet* och *Expressen* kunde man i dagarna efter actionen läsa om hur två personer anhållits på Nationalmuseum misstänkta för grov skadegörelse efter att ha vandaliserat ett verk av konstnären Monet (Holm & Malmgren 2023; TT 2023). På *SVT Nyheter* kunde man läsa det uttalande som kulturminister Parisa Liljestrand gjorde på sociala medier där hon fördömde händelsen med orden: ”Det gör mig så oerhört arg och provocerad att vissa människor tar sig rätten att ge sig på ovärderlig konst och kultur, och berättigar sina gränslösa handlingar med att hävda att deras frågor bör beaktas mer.” (Wyser 2023). Även ordförande för branchorganisationen Sveriges Museer Gunnar Ardelius uttalade sig på *SVT Nyheter* kort efter actionen: ”Kulturarvet tillhör oss alla, det tillhör medborgarna. Och att attackera det är oacceptabelt, det är grunden till vår gemensamma identitet” (Norgren, Wyser & Watson 2023). Det här är bara några exempel på det narrativ media valde att lyfta, det vill säga en övervägande negativ syn på det inträffade. Likväl stämmer denna bild väl överens med hur tidigare, internationella museiaktioner hade omskrivits i svenska medier.

Dessvärre kommer frågan om medias hantering av museiaktionen aldrig på tal under intervjun med intendent för Nationalmuseum, men den nämns kort under samtalet med aktivisten från Återställ Våtmarker. Aktivisten berättar att det precis efter actionen publicerades flera artiklar om händelsen och att denne tillsammans med den andra aktivisten som var med och utförde actionen bjöds in att göra ett avsnitt i *Verkligheten* i P3 där de pratade om händelsen (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). Poddavsnittet sändes i november 2023 och i det figurerar inte bara aktivisterna bakom actionen utan även intendenten på Nationalmuseum som var först på plats (Sveriges Radio 2023). När intervjuerna för den här studien genomfördes i februari 2024 så har aktivisten och intendenten ännu inte träffats sedan actionen, även om man försökte ordna ett möte i samband med inspelningen av *Verkligheten*. Sedan dess, berättar aktivisten, har kontakten med både media- och museivärlden varit mer eller mindre obefintlig. Det blir tydligt under intervjun att aktivisternas perspektiv sällan har lyfts varken i media eller inom museisektorn. När organisationen Sveriges Museer under hösten 2023 anordnade ett panelsamtal där syftet var att diskutera konstens egenvärde till följd av actionen på Nationalmuseum var aktivisterna inte inbjudna (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). I intervjun beskriver aktivisten som att de på sätt och vis har plockats bort ur narrativet:

Men det är som att man bara har plockat bort oss från ekvationen, från narrativet kanske. Men det har jag upplevt i media också. Vi har ju inte varit särskilt mycket i media efter det här, utan det har

varit väldigt många som har pratat om oss. Men vi har ju inte pratat så mycket själva. Förutom det här P3-programmet då.

Aktivist, Återställ Våtmarker (2024)

Sedan den här studiens intervjuer genomfördes i februari 2024 har det dock skett en utveckling i kontakten mellan museivärlden och aktivisterna bakom aktionen på Nationalmuseum. Under våren lanserade Sveriges Museer samtalsforumet Origo i syfte att skapa en plattform för att kunna diskutera kulturvärldens mest brännande frågor. Det första tema att lyftas inom forumet är just konst, klimat och aktivism i relation till aktionen på Nationalmuseum och för första gången sedan aktionen bjöds även klimataktivisterna in att delta i samtalet, detta i syfte att fördjupa diskussionen kring museiaktioner (Sveriges Museer 2024). En annan utveckling som har skett sedan aktionen genomfördes sommaren 2023 är den ökade mängden samarbeten mellan klimatgrupper och museer som har blommat upp den senaste tiden. Det senaste och mest aktuella av dessa samarbeten är mellan Röhsska Museet i Göteborg och Rebellmammorna som hämtar inspiration från samarbetet mellan Moderna Museet i Stockholm och Fridays for Future under våren 2023 (mer om dessa samarbeten kommer senare i analysen). Det här är en utveckling som aktivisten från Återställ Våtmarker ser mycket positivt på och hoppas på att det är en trend som kommer att hålla i sig (Aktivist Återställ Våtmarker 2024).

Syftet med detta inledande avsnitt av analysen har varit att se närmare på Återställ Våtmarkers aktion på Nationalmuseum sommaren 2023 genom att belysa båda sidor av berättelsen. Både intendenten på Nationalmuseum och aktivisten från Återställ Våtmarker som har intervjuats har fått dela med sig av sina upplevelser av händelsen i syfte att bredda narrativet och skapa en helhetsbild av det inträffade. Avsnittet ämnar även ge en bild av det som skedde efter aktionen genom att ge en kort introduktion till hur media förhöll sig till det inträffade och den utveckling som skett inom museivärlden under det senaste året. Avsnittet kan således betraktas som en bakgrund till resten av analysen och finns för att skapa förutsättningarna för vidare diskussion och analys av ämnet museiaktioner.

4.1.2 Varför museiaktioner?

Den här delen av analysen kommer att kretsa kring frågeställningen: Varför väljer klimataktivisterna att göra den här typen av aktioner på museer? Vilka är de bakomliggande motiven? Eftersom Sverige hittills enbart har haft en klimataktion på ett museum känns det rimligt att ta avstamp i den i besvarandet av den här frågan. Således kommer intervjun med aktivisten från Återställ Våtmarker att spela en central roll även i denna del. För att få nyans i

frågan kommer även en intervju med en aktivist från klimatrörelsen Rebellmammorna att användas.

Båda aktivisterna är rörande överens om att målet och syftet med de flesta, om inte alla, aktioner är att få uppmärksamhet och nå ut med sitt budskap till en så bred massa som möjligt. Aktionerna är till för att väcka uppmärksamhet och rikta människors blick mot klimatfrågan, sen finns det lite olika sätt att göra detta på (Aktivist Återställ Våtmarker 2024; Aktivist Rebellmammorna 2024). Återställ Våtmarker benämner sig själva på sin hemsida som den för närvarande mest omtalade aktivistgruppen i Sverige och har gjort sig kända för sina radikala metoder och civila olydnad (Återställ Våtmarker u.å). Emedan Rebellmammorna har ett betydligt lugnare tillvägagångssätt där de i huvudsak ägnar sig åt emotionell störning, målet är att med små medel väcka sinnesrörelse hos de som bevittnar manifestationerna. Ofta kan man se dem sitta i ringar på gator och torg, helt tysta med sina plakater (Extinction Rebellion 2023b). Bara utifrån dessa två exempel kan man se att det finns många olika sätt att vara klimataktivist på och att det finns många medel att ta till för att nå ut med sitt budskap. I intervjun med Rebellmamman delar informanten med sig av sina tankar om detta: "[...] historien får väl utvisa vilka metoder som är rätt eller fel. Själv tror jag att det behövs olika metoder." (Aktivist Rebellmammorna 2024). Något som även aktivisten från Återställ Våtmarker skriver under på: "Jag tror att vi behöver ett mångfald av metoder och aktioner" (Aktivist Återställ Våtmarker 2024).

En metod som under de senaste åren har fått väldigt mycket uppmärksamhet är museiaktioner, vilket innebär aktioner där aktivister går in och stör ordningen på museer på olika sätt. Den här studien fokuserar uteslutande på aktioner riktade mot konstmuseer, vilket är en museityp som främst har varit utsatta för den här typen av aktioner. När jag frågar aktivisten från Återställ Våtmarker, som var med och utförde aktionen på Nationalmuseum i Stockholm, om varför man gör museiaktioner får jag svaret att det är en handling i desperation. Klimatrörelsen har redan provat en rad olika metoder och medel för att nå ut med sitt budskap utan att få något vidare gehör (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). Detta understryks även av Rebellmamman:

[...] det här är människor som under en väldig mängd år har provat en rad åtgärder och ingenting händer. Asså dom har mejlat politiker, skrivit under namninsamlingar, demonstrerat och stått på torg, engagerat sig politiskt. Dom har verkligen gjort en rad saker men, ja, av desperation väljer man att gå och sätta sig på en motorväg och stoppa trafiken och det är ju inte behagligt att göra det.

Aktivist, Rebellmammorna (2024)

Citatet från Rebellmamman rör i huvudsak motorvägsblockader men jag anser ändå att det kan användas för att förstå det desperata läget klimatrörelsen befinner sig i. Av desperation och med förhoppningen om att någon ska lyssna väljer man alltså att sätta sig på en väg eller limma fast sig i en tavla i mångmiljonklassen. Museiaktioner har på kort tid blivit ett effektivt sätt för klimatrörelsen att väcka uppmärksamhet och synas då det är en metod som väcker starka känslor. Det är dock viktigt att komma ihåg att aktivisterna inte gör de här aktionerna för att de hatar kultur eller har en önskan om att skada konsten, utan snarare tvärtom. När jag under intervjun frågar aktivisten från Återställ Våtmarker vilken relation personen har till museivärlden så får jag svaret:

Jag har alltid älskat konst, alltid älskat kultur, musik. Alla uttryck som på sätt och vis manifesterar mänskligheten. Det har hjälpt mig utvecklas, bearbeta känslor. Jag har alltid haft en väldigt nära relation till konsten. Och museer specifikt är ju en väldigt speciell plats, det är ju nästan som att gå in i en kyrka. Man har respekt.

Aktivist, Återställ Våtmarker (2024)

Den egna relationen till olika konstuttryck beskrivs av informanten som djup och att det finns en stor respekt för museivärlden. Informanten menar att konsten i alla tider har varit ett forum där människan har haft utrymme att uttrycka sina tankar och känslor. När jag frågar om aktionen på Nationalmuseum berättar informanten att så fort idén om aktionen lyftes inom organisationen kände sig starkt kopplad till den i och med det egna intresset för konst och kultur, aktionen kändes således helt rätt (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). Vidare beskriver aktivisten varför man väljer det här tillvägagångssättet:

Först och främst för att det är ett effektivt sätt att få ut budskapet på. Det är inom ramen för fredligt motstånd, det är låg risk för skada på människa eller material och det behövs inte så himla många för att göra det. Och sen också att det är liksom ett uttryck i sig och att var om inte i konsten ska vi kunna kommunicera det här som är liksom en ödesfråga. Existentiella frågor det har ju alltid kultur och konst hanterat liksom och varit ett sätt att prata om och med varandra. Så för mig känns det väldigt logiskt. Var om inte i konsten?

Aktivist, Återställ Våtmarker (2024)

Även om aktivisten beskriver beslutet som rationellt grundat så är informanten väl medveten om att det här inte är något man får eller kanske borde göra. I intervjun återger informanten vad den andra aktivisten hade sagt om saken: ”Så här får man inte göra egentligen. Man får inte kladda på tavlor.” (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). Det fanns, och finns fortfarande, en medvetenhet hos aktivisterna att deras handlande kan betraktas som fel av många. Informanten

beskriver det som att personen innan aktionen länge dividerade med sig själv huruvida aktionen var värd att genomföra eller ej: ”Är det värt det? Ja, det är värt det. Situationen är så sjuk och vad är det för liv jag vill leva?” (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). Informanten menar att argumenten för aktionen vägde tyngre än de emot. Målet med klimataktioner är att väcka uppmärksamhet och museiaktioner har visat sig vara ett effektivt sätt att nå ut till en stor grupp människor då angrepp mot det gemensamma kulturarvet är något som upprör och får stor spridning i media. Aktionen på Nationalmuseum var således informantens sätt att uppmärksamma klimatfrågan, förmedla ett budskap och kräva handling av landets makthavare (Aktivist Återställ Våtmarker 2024).

Det framkommer dock tydligt under intervjun att syftet aldrig är att skada vare sig verk eller människor när man genomför en sådan här aktion. Syftet är att uppmärksamma om den kris vår jord befinner sig i och att det krävs en förändring, inte förstöra konst, menar informanten (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). Det var därför viktigt att verket som valdes ut på Nationalmuseum var glasat och därmed skyddat från både färg och lim. Dessutom såg man till att färgen som användes var vattenlöslig och lätt kunde torkas bort efter aktionen (Aktivist Återställ Våtmarker 2024).

Även om verket i huvudsak valdes ut för att det hade skyddsglas så finns det även en symbolisk innebörd i valet av motiv. Det verk av Monet som stod i centrum för aktionen på Nationalmuseum visade en skildring av konstnärens egen trädgård och var en del av en större utställning på just temat trädgård. Ofta används torv i planteringsjord, berättar informanten, och torven som bryts i Sverige orsakar stora mängder utsläpp som vi skulle kunna undvika genom att skapa våtmarker där torven idag bryts. Detta skulle inte bara minska utsläppen utan även bidra till bevarandet av biologisk mångfald, menar aktivisten (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). Valet av verk har således en stark koppling till Återställ Våtmarkers kärnfråga, vilket är att återställa våtmarker. Även valet av den röda färgen som användes under aktionen hade en symbolisk funktion då de röda handavtrycken kan tolkas som en symbol för det blodiga avtryck människan lämnar på naturen: ”Den ser giftig ut den här färgen. Den symboliserar hur vi bara förstör och är helt frånkopplade.” (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). Aktionen kan således betraktas som ett konstverk i sig själv och kan på sätt och vis liknas vid performance art. Aktivisten återkommer ofta under intervjun till uttrycket ”var om inte i konsten?” när vi pratar om vart en sådan här aktion hör hemma (Aktivist Återställ Våtmarker 2024).

Även om alla inte håller med om att museiaktioner är någonting som bör användas i någon större utsträckning, så trycker aktivisten på att det är en metod som har fått genomslag internationellt. Aktionerna har, menar informanten, bidragit till förändring på många platser runt om i världen och dragit uppmärksamhet till klimatfrågan och den akuta situation vi befinner

oss i. Informanten är även tydlig med att klimatrörelsen inte är först med att ägna sig åt civil olydnad för att nå ut med sitt budskap. Ett exempel som tas upp är Suffragetternas kamp i det tidiga 1900-talets England där civil olydnad spelade en stor roll i att kvinnor till slut fick rösträtt. Aktivisten menar att det alltid har varit ”jävligt jobbigt och obekvämt” att driva fram sitt budskap och bli hörd, men att det inte är en ursäkt för att ge upp (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). Detta knyter även an till Berglund och Schmidts verk från 2020, som förvisso handlar om framväxten av klimatrörelsen Extinction Rebellion, men som även lyfter hur en liten grupp kan växa sig stark och få stor påverkan på samhälle och politik. Berglund och Schmidt lyfter även den roll användandet av civil olydnad kan betyda när det handlar om att driva fram ett budskap (Berglund & Schmidt 2020).

Så för att återkomma till frågan som ställdes i början av avsnittet: Varför väljer klimataktivisterna att göra den här typen av aktioner på museer? Vilka är de bakomliggande motiven? Ett kort svar på den frågan är desperation. Man har redan provat en rad olika metoder och medel för att nå ut med budskapet om den kris vi befinner oss i utan att få gehör. Båda informanterna trycker på att det finns ett värde i att använda sig av en mångfald av aktioner och att museiaktioner bara utgör ännu ett sätt för aktivisterna att nå ut på. Angrepp mot konst och kulturarv är något som upprör och väcker känslor hos många, vilket gör det till en effektiv metod för att sprida detta upprörande budskap. Man får dock inte glömma att det bakom aktionerna finns ett stort mått av respekt för konst, kultur och museum. Aktionerna drivs inte av illvilja eller en vilja att förstöra, de görs för att uppmärksamma en brinnande kris. Konsten lyfts av aktivisten från Återställ Våtmarker som den plats där människan i alla tider har haft utrymme att uttrycka sina tankar och känslor om såväl glädjeämnen som oro och ilska. Så ”var om inte i konsten” hör en sådan här aktion hemma?

4.1.3 Museer och klimataktioner

Efter att ha redogjort för varför aktionerna görs har det nu blivit dags att se närmare på hur de tas emot av museivärlden. Detta kommer att göras utifrån frågeställningen: Hur upplever museipersonal klimataktioner på museer samt vad är deras syn på den här formen av aktivism? Materialet för avsnittet är hämtat ur samtliga intervjuer som har gjorts med museer inom ramen för den här uppsatsen. De som har intervjuats är en intendent på Nationalmuseum, en intendent på Moderna Museet och en programsamordnare på Röhsska museet. Av de som har intervjuats så är det enbart Nationalmuseum som har kommit i direkt kontakt med en museiaktion, men det förhindrar inte faktumet att andra museer kan uttrycka en åsikt i frågan då samtliga museer har följt museiaktionerna som skett utomlands redan innan aktionen på Nationalmuseum.

Ser vi till ICOM:s museidefinition så ska museet vara en permanent och öppen institution vars syfte är att samla, bevara och tillgängliggöra sina samlingar för allmänheten (Svenska ICOM 2023). Detta är en samhällsroll och ett ansvar som många museer, och särskilt de jag har varit i kontakt med, tar på stort allvar. Museiaktionerna kan således betraktas som något som försvårar för eller rent av förhindrar museerna från att fullfölja sitt uppdrag. Intendenten på Nationalmuseum uttrycker sig som följande:

[...] det går inte att argumentera med en museianställd för att få en museianställd att tycka att man har rätt att man angriper konstverk för klimatets skull. Det går inte liksom, utan vårt uppdrag är att se till att konstverken bevaras och är tillgängliga för allmänheten och det liksom strider så totalt med det.

Intendent, Nationalmuseum (2024)

Vidare uttrycker intendenten på Nationalmuseum en oro för att aktionerna kan få långt gående konsekvenser för museers verksamheter. Bland annat oroar man sig för hur aktionerna kan skada museets relationer med andra museer och försvåra möjligheterna för in-lån av konst. Intendenten menar således att aktivisterna tar sig friheter som direkt riskerar att påverka museer negativt:

Det går liksom aldrig att rättfärdiga, det är något olagligt och det är att ta sig en frihet som liksom inskränker andras frihet. Så att på det viset liknar det terrorism tycker jag, man vet inte när det kommer att hända, man angriper en offentlighet liksom som är värdefull, att allmänheten har tillgång till den här typen av konsten är ju något fantastiskt. Tidigare var det mesta av den här konsten inlåst i privata samlingar men nu kan man uppleva den i museirum och särskilt fantastiskt kanske det är när man som svensk kan se den här typen av måleri utan att resa särskilt långt och då har man möjligheten att under en period uppleva det på hemmaplan liksom. Så det är ju en rörlighet som det vore hemskt om den inskränktes verkligen.

Intendent, Nationalmuseum (2024)

Det har redan i tidigare avsnitt nämnts att aktionen på Nationalmuseum inte har påverkat museets relationer med utländska museer, men det är likväl en oro som finns. Intendenten på Nationalmuseum menar att det är fantastiskt att man kan visa konst på det sätt man gör men att museiaktioner riskerar att inskränka på denna möjlighet. Det finns en rädsla för att konstens rörlighet riskerar att begränsas till följd av aktionerna, att museer helt enkelt väljer att inte ställa ut eller låna ut sin konst (Intendent Nationalmuseum 2024). Än så länge är detta dock inte en farhåga som har infriats.

Dock innebär inte detta att det inte finns en sympati för klimatfrågan och en förståelse för människorna bakom aktionen. Intendenten uttrycker även själv en oro för det rådande världsläget, klimatkrisens påverkan på vår planet och hur framtiden kan se ut:

Sen sympatiserar jag djupt med klimatfrågan och delar aktivisternas oro, verkligen. Och tänker mer och mer på hur världen kommer att se ut när min son som är 17 år är lika gammal som jag liksom. Det är både miljön och det är krig och det ser helt annorlunda ut nu än när jag var i hans ålder liksom, så att det är något som man måste känna stor respekt för. Men jag tycker att det går aldrig att rättfärdiga den metoden för att uppmärksamma frågan.

Intendent, Nationalmuseum (2024)

Av de museer som jag har intervjuat inom ramen för den här uppsatsen så är det främst Nationalmuseum som har uttryckt sig mest kritiskt mot aktionerna, möjligen på grund av att de själva har råkat ut för en aktion men det finns även kritiska röster från andra museer. Viktigt att komma ihåg dock är att det är praktikerna som man finner problematiska, inte själva sakfrågan. Samtliga museer jag har varit i kontakt med uttrycker en djup sympati för klimatfrågan och belyser själva vikten av att klimatfrågan lyfts av museer. Detta uttrycks bland annat av intendenten på Moderna Museet som både lyfter problemet med aktionerna och en förståelse för dem:

Man säger ju att ”desperate times calls for desperate measures” så jag kan ju verkligen förstå att man vill få uppmärksamhet kring en fråga som är så akut som klimatkrisen. Och då är det iögonfallande att gå in på ett museum och limma fast sig vid en Monet, såklart. Men som museianställd så tycker jag ju att det är problematiskt, museerna finns ju för att skydda, bevara och visa kulturarvet. Och jag tror att man hugger sig i foten om man förstör det, nu är det ju få aktivister som faktiskt förstör, men man utsätter ju ändå konsten för en risk när man kastar soppa på en målning, även om den är glasad, så man vet ju inte vad som händer. Så jag tycker att det är en olycklig praktik, jag ser ju istället potentialen att ha dialoger på museerna, alltså att använda konsten som katalysator för dom helt livsviktiga samtal som måste till.

Intendent, Moderna Museet (2024)

Moderna Museets intendent är själv insatt i klimatfrågan och således väl införstådd i den pågående klimatkrisen. Informanten har därför en förhållandevis djup förståelse för motivet bakom aktionerna, även om personen inte står bakom medlen som används. Snarare ser intendenten potentialen i ett samarbete mellan klimataktivisterna och museer för att verkligen lyfta frågan (Intendent Moderna Museet 2024). Likt aktivisten från Återställ Våtmarker

beskriver intendenten på Moderna Museet konsten som en spegling av mänskliga uttryck och hur konst kan användas som en brygga för samtal människor emellan (Aktivist Återställ Våtmarker 2024; Intendent Moderna Museet 2024). Därför beskriver intendenten praktiken med museiaktioner som olycklig då den riskerar att stjälpa snarare än hjälpa förmedlingen av budskapet (Intendent Moderna Museet 2024).

Även på Röhsska Museet har samtal om klimataktioner på museer förekommit, om än inte lika ingående som på de övriga museerna. Dock medger programsamordnaren som intervjuats för studien att frågan kan ha diskuterats mer på de avdelningar som hanterar säkerhet och utställningar, än på den avdelning som informanten arbetar på. Snarare menar programsamordnaren att det på Röhsska Museet diskuterades vilka möjligheter som fanns till att bjuda in och lyfta klimatfrågan på museet: "[...] jag upplever ändå att vår ledning har mer varit bjud in istället då, tänkt ta upp ämnet hos oss, istället för att det ska bli att man stänger dörren." (Programsamordnare Röhsska Museet 2024). Precis som intendenten på Moderna Museet såg man på Röhsska Museet den potential som finns i att låta människor mötas i konsten och använda museet som en arena för samtal (Programsamordnare Röhsska Museet 2024; Intendent Moderna Museet 2024). Detta förhållningssätt och bemötande av klimataktivism och museiaktioner är väldigt intressant och skiljer sig en del från hur exempelvis Nationalmuseum ser på saken. Dock kommer detta perspektiv att behandlas mer ingående i nästa avsnitt som kommer att handla om möjligheterna för museer och klimataktivisterna att arbeta tillsammans med klimatfrågan.

När jag frågar om museiaktionerna har haft någon påverkan på museernas relation till klimatfrågan, menar intendenten Moderna Museer att man redan innan museiaktionerna tog fart 2022 arbetade med klimatfrågor på museet:

Jag skulle säga inte den typen av klimataktioner som har gjorts på museer, det har inte påverkat i någon utsträckning som jag kan se. Men däremot så har vi ju haft projekt då som har förhållit sig konsten och klimatet. Alltså det är också en typ av klimataktivism kan man säga, där museet sticker ut hakan och säger att dom här samtalen måste vi ha.

Intendent, Moderna Museet (2024)

Inte heller ska aktionerna ha haft en större påverkan på verksamheterna överlag. Samtliga informanter är eniga om att arbetet har fortsatt som vanligt och att man inte har gjort några större förändringar i arbetssätten till följd av klimataktionerna, möjligen med få undantag när det kommer till säkerhet. Sen menar man att det finns en ökad medvetenhet om museiaktioner efter aktionen på Nationalmuseum och att det finns en viss oro för att en liknande aktion kan ske på det egna museet (Intendent Nationalmuseum 2024; Intendent Moderna Museet 2024;

Programsamordnare Röhsska Museet 2024). Dock är det ingenting man går runt och är rädd för:

Det är klart att det finns en oro men jag tycker inte att man får låta sig förlamas eller påverkas allt för mycket av det utan tänka på hur man kan förebygga det och utgå från att dom här aktivisterna fortsätter att välja glasade målningar för att inte bli liksom vandaler eller kulturförstörare på riktigt liksom, så att någonting verkligen går förlorat, det vore ju den stora katastrofen.

Intendent, Nationalmuseum (2024)

Även om citatet är från intendenten på Nationalmuseum så representerar det även de andra museernas förhållande till frågan. Man är inte rädd, möjligen vaksam, men inte rädd. Sen är det viktigt att poängtera att det inte är just klimataktivisterna man är rädd för, utan snarare för risken att någon, vem som helst, tar sig in och förstör föremål. Med andra ord är man rädd för vandalism oberoende av vem det är som genomför dådet (Intendent Nationalmuseum 2024; Intendent Moderna Museet 2024; Programsamordnare Röhsska Museet 2024).

Så för att återgå till frågeställningen: Hur upplever museipersonal klimataktioner på museer samt vad är deras syn på den här formen av aktivism? Under intervjuerna med de två intendenterna och programsamordnaren så framkommer det att man förhåller sig kritisk till museiaktioner. Man anser att det är en olycklig praktik som utsätter både föremålen och museets relationer för risker där konsekvenserna kan bli stora om något går fel. Det är därför inte en metod som uppmuntras av museipersonalen. Dock är det tydligt att samtliga informanter hyser en stor respekt för klimatfrågan och aktivisterna som människor. Särskilt Moderna Museet och Röhsska Museet lyfter museets potential som en arena för den här typen av samtal och ser därför positivt på eventuella samarbeten, utan att för den sakens skull uppmuntra till framtida museiaktioner. Det korta svaret på frågan är således att man är kritisk mot museiaktioner som praktik och att det inte är något man uppmuntrar från museets sida, men att man har en förståelse för aktivisterna och själva inser vikten av att lyfta klimatfrågan inom verksamheten.

4.2 Museer, klimataktivisterna och samarbeten

Den första delen av analysen fokuserade på att ge en nyanserad bild av aktionen på Nationalmuseum samt redogör för varför man gör museiaktioner och hur museivärlden ser på dem. Man kan säga att den utgör de kontextuella förutsättningarna för att förstå analysens andra del, där fokus ligger på museivärldens hantering av klimatfrågan och relation med klimataktivisterna idag.

Del två av analysen ämnar i större utsträckning knyta an till uppsatsens teoretiska ramverk genom att se på hur museer idag kan arbeta med i stället för emot klimataktivisterna för att utveckla och bredda verksamheten. Här kommer Eriksson-Zetterquists begrepp *trender*, *reformer* och *isomorfism* att användas som analysverktyg för att undersöka hur museivärlden har förändrats och skapat nya sätt att arbeta på i förhållande till klimataktivismen. Avsnittet har även en genomgående röd i tråd i form av delaktighetsteori då stort fokus ligger på de samarbeten som har inletts mellan museer och aktivistgrupper.

4.2.1 Att arbeta tillsammans

Läser man i ICOM:s museidefinition så står det att: ”Museer är öppna för allmänheten, tillgängliga och inkluderande och främjar mångfald och hållbarhet.” (Svenska ICOM 2023). Något som även går hand i hand med paragraf två av den svenska museilagen:

2 § Med ett museum avses i denna lag en institution som är öppen för allmänheten och som förvärvar, bevarar, undersöker, förmedlar och ställer ut materiella och immateriella vittnesbörd om människan och människans omvärld (SFS 2017:563).

Museet ska alltså utifrån dessa riktlinjer vara en plats där vem som helst är välkommen att både ta del av och dela med sig av kunskap. Detta är något museer kan arbeta med på olika sätt, var av delaktighet är ett av dem. Genom att implementera delaktighet i sin verksamhet kan museer vidga narrativen och bli en mer demokratisk plattform för sina besökare (Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel 2014). Fokus för detta avsnitt kommer att kretsa kring just delaktighet och hur museer på nya sätt kan ta sig an klimatfrågan genom att bjuda in och inleda samarbeten med olika klimatgrupper. Detta kommer att göras genom att i huvudsak ta avstamp i intervjuerna med intendenten på Moderna Museet och programsamordnare på Röhsska Museet, då dessa aktivt har arbetat med samarbeten med olika aktörer. Detta avsnitt kommer således även knyta an till uppsatsens tredje forskningsfråga: Hur tar sig samverkan mellan museer och aktivister uttryck?

I intervjun med intendenten på Moderna Museet framkommer det att museet tar sitt ansvar som kunskapsinstitution på stort allvar. Intendenten beskriver museet som en fantastisk arena för delande av kunskap och sätter stort värde vid de samtal som uppkommer i och kring museirummet (Intendent Moderna Museet 2024).

Men annars så vill ju jag säga att vi måste värna kulturarvet, vi kan inte låta ändamålet helga medlen så men vi är ju en fantastisk resurs, så kan vi arbeta i dialog med engagerade aktivister och använda våra ytor för just samtal och diskussion där det inte liksom riskerar någonting av konst eller

museiföremål så tror jag att det vore den bästa vägen framåt. Jag ser ju museerna som den här fantastiska potentialen, alltså att möta ett konstverk kan ju få en att komma i kontakt med historien, med samtiden, med framtiden. Man förstår vad det är att vara människa, man kan komma i kontakt med hur någon annan, i någon annan tid, har konfronterats med liknande problem.

Intendent, Moderna Museet (2024)

Citatet från intendenten på Moderna Museet knyter tydligt an till det som nämnts i tidigare avsnitt av analysen. Det vill säga att även om man inte är för museiaktioner som praktik så ser man att det finns en tydlig plats för klimataktivism på museer, men då under kontrollerade omständigheter. Intendenten ser mycket positivt på att, med konsten som katalysator, inleda samtal med olika klimatgrupper för att på den vägen ta sig an klimatfrågan och lyfta den inom verksamheten (Intendent Moderna Museet 2024). Likt aktivisten från Återställ Våtmarker ser intendenten på konsten som en plattform där människor kan mötas för att diskutera och bearbeta känslor (Intendent Moderna Museet 2024; Aktivist Återställ Våtmarker 2024).

I samband med utställningen *Monica Sjöö: Den stora kosmiska modern*, som gick upp på Moderna Museet i Stockholm i maj 2023, sträckte museet ut en hand till aktivistgruppen Fridays for Future:

[...] vi har samarbetat med Fridays for Future i en utställning med en konstnär som heter Monica Sjöö som själv var aktivt, feminist, kärnkraftsmotståndare, gudinneskultsförespråkare och miljöengagerad, så där bjöd vi in Fridays for Future. Då tänkte vi ju också tanken att skapar vi problem när vi bjuder in en aktivistisk grupp till museet, är det att be om trubbel? Men vi kände ändå att ska vi visa konst som i sig har varit aktivistisk och är det kan vi liksom inte låta den dö på museet, utan den måste få leva så som den var tänkt att leva och då kändes det rimligt att bjuda in aktivister för att visa Monica Sjöös arv eller vad man säger lever vidare idag, även om det inte finns en sån direkt koppling, grupperna känner inte till varandra men ändå.

Intendent, Moderna Museet (2024)

Intendenten berättar att man med samarbetet ville tillåta konstnären Monica Sjöös aktivism leva vidare i en nutida kontext genom att koppla den till dagens aktiviströrelser. Fridays for Future fick möjlighet att hålla i en plakat-workshop där de tillsammans med museets besökare kunde göra plakat och diskutera klimatfrågan. Dessa plakat hängdes sedan upp i museirummet som en del av utställningen, dessutom hängdes det på ett sådant sätt att gruppen med enkelhet skulle kunna plocka ner och använda dem under sina demonstrationer och sen hänga upp dem igen. Sjöös konst och Fridays for Futures plakat användes således som en brygga mellan dåtida och

nutida aktivism. Samarbetet sågs även som ett sätt att bjuda in klimatfrågan i museirummet och låta den samspela med konsten. Dock uttrycker intendenten i citatet ovan att det fanns en inledande oro i början av samarbetet, något som kom till följd av de klimataktioner som skett på museer utomlands. Man var orolig att man genom att bjuda in en aktivistgrupp i museirummet även skulle bjuda in till eventuella museiaktioner. Detta visade sig dock vara obefogat då samarbetet blev mycket lyckat:

Och det visade sig att det gick alldeles utmärkt, för bjuder man in och talar om att vi vill ju också det här, vi är en stor koloss till statlig myndighet, nåja så stor är vi inte, men vi är ett stort svenskt museum och statlig myndighet, men vi vill också vara med och bidra och vi är ju en fantastisk arena i att det kommer en halv million besökare om året som kan liksom tänka nya tankar och förändra sina beteenden. Om man då har ett respektfullt samtal där man lyssnar in varandra så visar det sig att då kan det komma något väldigt, väldigt bra ut av det. Så eventuella farhågor kom verkligen på skam i det samarbetet, allting blev något positivt tror jag från både Fridays for Futures sida och från museets sida.

Intendent, Moderna Museet (2024)

Intendenten trycker ännu en gång på den resurs som museet kan vara för att lyfta den här typen av samtal och vara en arena för människor att mötas på. Det framgår med tydlighet under intervjun att informanten värnar om att museet ska vara ett demokratiskt rum som ska skapa förutsättningar för kunskapsdelning på olika sätt (Intendent Moderna Museet 2024). När de bjöd in Fridays for Future till ett samarbete öppnade de upp dörren för ett nytt narrativ att kliva in i museirummet. Det här sättet att arbeta med delaktighet och aktivism liknar på många plan det som Sutton beskriver i sin artikel från 2021, där hon beskriver hur National Museum Cardiff år 2018 bjöd in en ungdomsgrupp att iscensätta en klimataktion på museet (Sutton 2021). Både Sutton och Moderna Museet visar att det är fullt möjligt att bjuda in aktivismen i museirummet, om än under kontrollerade omständigheter.

Även Röhsska Museet i Göteborg har på ett liknande vis valt att välkomna klimataktivister och låta dem ta plats och forma museirummet. I januari 2024 kontaktade museet klimatrörelsen Rebellmammorna angående ett samarbete kopplat till utställningen *Låt hundra blommor blomma* om konstnären och aktivisten Elsa Pärs-Berglund. När den här uppsatsen skrivs är det här samarbetet ännu i sin linda, men det visar redan på stora likheter med samarbetet mellan Moderna Museet och Fridays for Future. Samarbete mellan Röhsska Museet och Rebellmammorna kommer dock att utforskas närmare i nästkommande avsnitt.

En sak som de båda museerna har gemensamt är hur det går till väga i valet av samarbetspartners. Både Röhsska och Moderna museet uttrycker att det är mycket noga med

vilka organisationer de väljer att inleda ett samarbete med. Organisationen får inte vara kommersiell eller bunden till ett politiskt parti eller religion. Viktigast av allt är dock att organisationens värdegrund överensstämmer med museets (Programsamordnare Röhsska museet 2024; Intendent Moderna Museet 2024). I de intervjuer jag har gjort för uppsatsen syns det tydligt att vissa klimatorganisationer är mer populära än andra när det kommer till att bjuda in till samarbeten från museernas sida. Vanligast förekommande är Rebellmammorna och Fridays for Future med motivering att deras värdegrunder passar in i museernas verksamheter. De mest radikala grupperna uteblir ofta:

[...] det är väl också någonstans rimligt att om det föreligger ett liksom ett hot, kanske inte direkt riktat mot just det här museet men, då är det ju inte det första man gör kanske att gå ut och sträcker ut en hand och säger ”välkomna in! Ta gärna med er tomatsås” utan då tror jag man försöker hitta andra vägar. För grunden för ett sånt samtal är ju inte den här ömsesidiga respekten då. Men jag tror att samtal är fullt möjliga. Men dom grupper som har profilerat sig genom att göra den typ av aktioner som riskerar föremålen, det är inte dom som kommer få den första inbjudan och det är ju helt självklart och naturligt egentligen. Men dom som gör andra typer av demonstrationer eller andra typer av aktivism har man all anledning att bjuda in. Sen finns det såklart en skepsis och kanske en rädsla från museer att sticka ut hakan allt för mycket, vi vill inte vara för politiska.

Intendent, Moderna Museet (2024)

Både museerna är även tydliga med att det ibland bara är slumpen som får avgöra vilka det är som i slutändan väljs ut, med förutsättningen att de uppfyller de ovan listade kriterierna. Programsamordnaren på Röhsska Museet berättar dock i intervjun att de till en början hade en ganska bred sökpalett, där bland andra Återställ Våtmarker fanns med, när de först började fundera på ett samarbete med klimataktivisterna (Programsamordnare Röhsska Museet 2024).

De som i den här studien förhåller sig mest avvaktande till samarbeten med klimataktivisterna är Nationalmuseum. Något som kanske inte är så förvånande då de förra året utgjorde målet för en klimataktion. Dock är dörren inte helt stängd:

Så länge man inte använder konstattecker som medel i sin kamp för miljön så är ju vi öppna för alla typer av samarbeten. Så länge man arbetar för en god sak men utan att det blir för politiskt, vi ska ju vara ett museum för alla, vi vill ju inte uttrycka politiska åsikter och sådär.

Intendent, Nationalmuseum (2024)

Intendenten på Nationalmuseum är tydlig med att samarbeten med klimatrörelsen inte är helt uteslutet, aktionen till trots. Dock ställer man sig skeptisk till att arbeta med aktivister och de grupper som använder sig av museiaktioner som uttryck för sin aktivism och skriver sålunda under på det som Moderna Museets intendent berättar om att det kan finnas en rädsla inom museivärlden att bjuda in vissa grupper (Intendent Nationalmuseum 2024; Intendent Moderna Museet 2024).

Återkommer vi till forskningsfrågan som ställdes i början av detta avsnitt så kan vi se att det finns mycket goda förutsättningar för museer och klimataktivister att arbeta tillsammans för att uppmärksamma klimatfrågan. Både intendenten på Moderna Museet och programsamordnaren på Röhsska museet trycker på vikten av att museer engagerar sig och välkomnar nya perspektiv att ta plats i museirummet.

Den här studien lyfter enbart två av de samarbeten som än så länge har inletts mellan museivärlden och klimataktivister. Men om man ska lyssna på programsamordnaren på Röhsska Museet så är detta en trend som kommer att plockas av fler museer inom den närmsta framtiden (Programsamordnare Röhsska Museet 2024). För att lyfta in Eriksson-Zetterquists begrepp så skulle man kunna se på museernas förändrade inställning till klimataktivism, från att ha varit försiktigt skeptiska till att välkomna den in i museirummet, som början till en reform (Eriksson-Zetterquist 2009). Med detta menar jag att man med samarbetena kan se en tydlig förändring i hur museer arbetar med både klimatfrågan och delaktighet när de bjuder in klimatgrupper att delta i arbetet på ett sätt som man inte har gjort tidigare. Det går att tolka som att museerna har inletts en reform för att både lyfta delaktigheten på museet i syfte att göra den till en mer demokratisk plats för sina besökare samtidigt som man på ett nytt sätt tar sig an klimatfrågan. Att fler museer dessutom väljer att implementera samma tillvägagångssätt visar tydliga tendenser till isomorfism inom sektorn (Eriksson-Zetterquist 2009).

Slutligen vill jag även lyfta vikten av att dessa initiativ tas av museivärlden från aktivisternas perspektiv. När jag under intervjun med aktivisten från Återställ Våtmarker frågar vad hen tänker om samarbeten museer och aktivister emellan får jag svaret: ”Vi hade aldrig en tanke på att vi skulle inkluderas och bli delaktiga på det sättet. Men det är en väldigt fin tanke att tänka på det. Att vi kanske är deltagare då, istället för terrorister.” (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). Det är tydligt att informanten ser på möjligheterna till samarbeten mellan museer och aktivister som en positiv utveckling. Den nya, öppna inställningen till samarbeten med klimataktivister kan även tolkas som ytterligare ett steg i rätt riktning för ett delaktigt och demokratiskt museirum.

4.2.2 Röhsska Museet och Rebellmammorna

Samarbetet mellan Röhsska Museet i Göteborg och Rebellmammorna har redan nämnts i korthet i tidigare avsnitt. Detta avsnitt är tänkt att bli en djupdykning i det samarbetet och kretsas kring intervjuerna med programansvarig på Röhsska museet och en aktivist från Rebellmammorna som är med i projektet. Syftet med att titta närmare på det här samarbetet är att lyfta hur aktivister och museer kan arbeta tillsammans.

Samarbetet inleddes i januari i år (2024) på initiativ av Röhsska Museet. Programsamordnaren på Röhsska berättar att museet ständigt strävar efter att nå ut till nya målgrupper och att bredda verksamheten på olika sätt. I samband med utställningen *Låt hundra blommor blomma* såg man möjligheten att ge en scen åt de röster i samhället som har tagit tydligast ställning för klimatet. Man ser det som ett sätt att förankra konstnären Elsa Pärs-Berglunds konst och aktivism i nutida idéströmningar. Röhsska beskriver det även som att de vill vara ett museum både i tiden och i framtiden, och för att vara det behöver de vidga sina vyer och se utanför de traditionella ramarna (Programsamordnare Röhsska Museet 2024). Detta understryks även av Rebellmamman i beskrivningen av den första kontakten med museet:

Ja jag tycker ju att det är fantastiskt roligt att dom har visat intresse och kontaktat oss [...] Att en Rebellmamma blev kontaktad och var då i samband med utställningen *Låt hundra blommor blomma* och dom är ju jätteschyssta att erbjuda samarbete för att dom känner att dom vill vara ett museum som finns i tiden och i framtiden. Inte bara syssla med det som har varit.

Aktivist, Rebellmammorna (2024)

Rebellmamman beskriver att uppvaktningen från Röhsska museet togs emot med stor glädje av organisationen. Vidare beskriver informanten de första mötena:

Så vi har ju haft ett första möte, eller två möten egentligen med Röhsska, ett där vi satt online och pratade lite och så fick vi låna en av deras lokaler och ha ett stort möte där vi bjöd in Rebellmammor, så det kom väl en 40st och runt 15st var helt nya. Det var ju jätteroligt! Någon kom åkande från Varberg och ville veta vad detta kunde innebära och då fick dom [Röhsska Museet] presentera sina tankar om ett samarbete där vi [Rebellmammorna] skulle synas för göteborgarna och även då tillsammans med Fridays for Future.

Aktivist, Rebellmammorna (2024)

Det är alltså inte enbart Rebellmammorna som Röhsska inleder ett samarbete med, utan även Fridays for Future och Majblomman bjuds in att delta. Målet med samarbetet är att synliggöra och lyfta in nya röster i museirummet (Programsamordnare Röhsska museet 2024).

Rebellmammans berättar att museet har för avsikt att ge stort utrymme och frihet till grupperna att själva komma med idéer och ta plats. Redan under det första fysiska mötet fick de möjlighet att komma med förslag på framtida aktiviteter och programpunkter som kan genomföras med hjälp av museet:

Dom [Röhsska Museet] hade ju inte så mycket idéer själva utan de ville också att vi skulle vara med och brainstorma och komma med idéer. Så på det här första mötet delade vi in oss i bikupor, och det var häftigt asså, det bara surrade överallt, så kom det hur mycket idéer som helst.

Aktivist, Rebellmammorna (2024)

Det första mötet resulterade i många förslag på aktiviteter och båda informanterna beskriver mötet som fruktsamt. Det framkommer tydligt i intervjuerna med båda informanterna att Röhsska museet sätter stor tillit till sina nya samarbetspartners och värdesätter deras tankar och idéer när det kommer till att forma ett program som ska representera både museet och aktivisterna (Programsamordnare Röhsska Museet 2024; Aktivist Rebellmammorna 2024). Programsamordnaren beskriver hur samarbetet med Rebellmammorna och Fridays for Future kan hjälpa museet att ta ett nytt grepp om klimatfrågan och lyfta den i samband med utställningen *Låt hundra blommor blomma*. Informanten från Röhsska trycker även på den ömsesidiga respekt som ligger till grund för samarbetet:

Så det var också väldigt viktigt att det skulle vara en ömsesidig respekt och ömsesidigt vara korrekt, att vi stod på samma grund. Så nu har vi skapat en programserie med båda två, eller ja alla tre då, Majblomman, Rebellmammorna och Fridays for Future. Så vi har ju liksom fått en ingång genom *Låt hundra blommor blomma* men vi har ju sagt att det här är ju ett sätt för oss att ta oss an klimataktivism på museet genom att se det som ett långsiktigt samarbete.

Programsamordnare, Röhsska Museet (2024)

Utifrån de förslag som uppkom under det första mötet har museet alltså utformat en programserie som kommer att spridas ut över året 2024:

[...] nu har vi två programpunkter som kommer att genomföras och då är det i april så kommer dom [Rebellmammorna] tillsammans med Fridays for Future att ha plakat-workshop här där dom skriver sina plakat och vi tillhandahåller material och är på plats och handleder och också att dom får en chans att...om dom vill göra en aktion, sitta i sin cirkel är det helt okej, sång på trappan, vi har sagt det är helt öppet och också att dom är här och berättar om sin organisation.

Programsamordnare, Röhsska Museet (2024)

Vidare beskriver programsamordnaren den första aktiviteten som är planerad i april:

Tanken är att när man går ut från *Låt hundra blommor blomma* utställningen så ska man också känna ”okej, och jag kan göra någonting. Det är inte bara domedag jag kan liksom aktivera mig, jag kan bli aktivist liksom på nått sätt.” Så då har vi, det är också en tanke att man ska känna att det finns hopp på det sättet att, för många av verken är ju med demonstrationer på och så, därför ska man känna att det finns...att det kan vara en hoppfull utställning så då är det här ett exempel på när vi programmerar den miljön med Rebellmammorna att okej här är manifestationerna dom gör och så här ser det ut.

Programsamordnare, Röhsska Museet (2024)

Syftet med aktiviteten är med andra ord att synliggöra både Rebellmammornas och Fridays for Futures aktivism genom att använda utställningen med Pär-Berglunds konst som språngbräda. Utöver den planerade plakat-workshopen lämnas det även utrymme för grupperna att utföra en aktion (i samförstånd med museet) inne i museirummet och möjligheten att prata om sin organisation i syfte att sprida kunskap om miljö- och klimatkrisen till museets besökare. Angreppssättet liknar i mångt och mycket den iscensatta aktion som Sutton beskriver, där en ungdomsgrupp spred ut plast i dioramorna på National Museum Cardiff för att uppmärksamma klimatkrisen (Sutton 2021). Aktiviteten är planerad till den 18 april 2024 och sker i samband med museets program kopplat till Vetenskapsfestivalen som årligen anordnas av Göteborgsstad:

Så det är plakat-workshop, tid och plats för att göra en manifestation och berätta om sin röst. Och detsamma gäller för Fridays for Future. Och det här kopplar vi an till Vetenskapsfestivalen i Göteborg för att få en större spridning av det för allmänheten, för Vetenskapsfestivalen är en...det är ju ett lokalt evenemang som ägs av Göteborgsstad och där alla kulturinstitutioner bjuds in att vara med så det blir ju en väldigt...vi får hjälp med marknadsföringen till vår stads invånare som vi inte kanske skulle nå själva.

Programsamordnare, Röhsska Museet (2024)

Programsamordnaren menar att koppling till Vetenskapsfestivalen skapar många möjligheter, både för museet och för aktivisterna de arbetar med. I och med att evenemanget ägs av Göteborgsstad så är det de som står för marknadsföringen, detta innebär att informationen når ut till samtliga invånare i Göteborg och kan således bidra med en större spridning av programmet än vad museet själva hade kunnat uppnå. Museet får alltså en möjlighet att locka andra besökargrupper som annars kanske inte hade besökt museet samtidigt som klimatgrupperna får en chans att synas och nå ut till fler med sitt budskap. Samma resonemang

används även för nästkommande aktivitet som är tänkt att äga rum efter sommaren i samband med Göteborgsstads Kulturkalas:

Och sen kommer vi efter sommaren också att ha, kopplat till Kulturkalaset med samma tanke där att det blir större spridning, fler av allmänheten nås av det. Då kommer dom också ha en plakat-workshop och även sätta upp dom här plakaten som dom har gjort nu i april i museet eller på fasaden, runt omkring museet och samma sak där få göra en aktion om dom vill det. Ja, och också ha ett speakers-corner där man kan stå och liksom säga och uttrycka sin röst, vad man känner för klimatet, alla bjuds in till det 2 min och sen så...det var nog det.

Programsamordnare, Röhsska Museet (2024)

Samarbetet mellan Röhsska Museet och Rebellmammorna utgör ett tydligt exempel på hur museer kan arbeta med delaktighet på ett sätt som stämmer väl i linje med Pruulmann-Vengerfeldts och Runnels teoribildning. Genom att inleda samarbeten med externa aktörer och tillåta dem att ta plats i och forma museirummet, kan museet lyfta nya perspektiv och bredda narrativen. Verksamhet blir således inte statisk utan mer levande och formad efter sin samtid (Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel 2014). Något som stämmer väl överens med Röhsska museets önskan om att vara ett museum i tiden (Programsamordnare Röhsska museet 2024). När den här uppsatsen skrivs är samarbetet mellan Röhsska Museet och Rebellmammorna fortfarande nytt och enbart en av de planerade programpunkterna har genomförts, men i intervjun med programsamordnaren framkommer det att man redan nu planerar att fortsätta samarbetet i framtiden:

Och sen har vi ju tänkt att vi har ju en nyöppnad designhistoria, en utställning med 600 föremål som ska upp i oktober, vi har ju kommande utställningar längre fram som berör modedesign och konsthantverk och så och då är det ju tacksamt om vi kan på något sätt väva in även Rebellmammorna och Fridays for Future i kommande utställningar och program. Så att det här är bara början.

Programsamordnare, Röhsska Museet (2024)

För att summera samarbetet mellan Röhsska Museet och Rebellmammorna så kan man säga att det är ett arbete som starkt präglas av tillit och ömsesidig respekt. Genom att sträcka ut en hand till Rebellmammorna uppmuntrar Röhsska Museet externa parter till att aktivt delta i att forma museirummet och bredda museets narrativ. Detta med syftet att göra museet till en mer öppen och tillgänglig plats för fler, vilket resonerar väl med Pruulmann-Vengerfeldts och Runnels syn på delaktighet och hur det kan användas för att utveckla museirummet (PruulmannVengerfeldt & Runnel 2014). Röhsska museet strävar efter att vara ett museum såväl i tiden som i framtiden,

något som de ämnar uppnå genom att implementera en stor mängd delaktighet i verksamheten genom samarbeten med externa aktörer. Med samarbetet med Rebellmammorna och Fridays for Future ämnar det att ta ett nytt grepp om klimatfrågan och lyfta in nya röster i museirummet. Museet blir således en arena för diskuterandet av viktiga samhällsfrågor och blir en scen där olika grupper kan komma till tals, något som museet själva tycker är väldigt viktigt (Programsamordnare Röhsska museet 2024).

4.2.3 Den trendiga klimatkrisen

Under de senaste åren har klimatfrågan kommit att bli en allt viktigare samhällsfråga och använder man sig av Eriksson-Zetterquists begreppskatalog kan man kalla den för en trend (Eriksson-Zetterquist 2009). Flera svenska museer har idag på olika sätt plockat upp trenden och gjort den till en del av verksamheten. Ett exempel är det ökade antalet samarbeten som har inletts med klimataktivistgrupper och som har diskuterats i tidigare avsnitt. Detta är inget som har gjorts tidigare utan kan snarare tolkas som ett resultat av yttre trender som har bidragit till påbörjandet av en reform inom museisektorn i hanteringen av klimatfrågan (Eriksson-Zetterquist 2009). Den här avslutande delen av analysen kommer främst att utgå från intervjuerna med Nationalmuseum, Moderna Museet och Röhsska Museet och ämnar knyta an till det teoretiska ramverket format efter Eriksson-Zetterquists begrepp *trender*, *reformer* och *isomorfism*. Målet med denna del är att skapa en bild av museivärldens syn på klimatfrågan, hur den bör hanteras och om den kommer att vara fortsatt aktuell framöver.

Sedan 2016, det vill säga långt innan museiaktioner blev en vedertagen praktik inom klimataktivismen, har Moderna Museet arbetat med klimatfrågor, berättar intendenten:

2016 tog jag initiativ till något som hette *Acclimatize* som var en plattform där vi presenterade ett antal filmade intervjuer med konstnärer och dom här intervjuerna, där fick konstnärerna då berätta om sina kreativa processer och hur dom såg på klimatkrisen och hur dom såg på konsten och den kreativa processens möjlighet att skapa förändring och skapa hopp. Och sen fick folk över hela världen ladda upp digitala responser och reflektioner kring miljö och klimat, det kunde vara dikter, fotografiserier, filmsnuttar, uppfinningar, alltså vilka uttryck som helst. Sånger, danser.

Intendent, Moderna Museet (2024)

Informanten berättar att projektet blev mycket uppskattat och att många interagerade med plattformen och laddade upp sina berättelser under de tre månader som siten var öppen. Att det inte blev längre än tre månader berodde på att projektet var mycket resurskrävande, men hade möjligheten funnits så hade projektet fortsatt en tid längre, berättar intendenten. Även om siten

Acclimatize enbart kom att bli ett kortvarigt projekt, så utgjorde det ett startskott för fortsatt klimatarbete på Moderna Museet:

Vi har under 4 års tid varit involverade i ett forskningsprogram som heter Mistra – environmental communication finansierat av stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra, och som drivs av SLU i Uppsala, Sveriges Lantbruks Universitet, och där har vi gjort ett stort seminarium för museivärlden digitalt under pandemin som vi också kallade för *Acclimatize* för att ha det som paraplybegrepp för det vi gör inom hållbarhet och miljö. Vi har gjort en verktygslåda för museer i klimatkrisens tid där vi bjöd in kollegor från museer runt om i hela landet, inte bara konstmuseer utan olika typer av museer, där vi i små grupper med folk i ledande ställning diskuterade hur kan vi låta museerna vara en plats för transformation, omställning.

Intendent, Moderna Museet (2024)

Utöver samarbetet med Fridays for Future i samband med utställningen om Monica Sjöo 2023, har alltså Moderna Museet under längre tid arbetat med klimatfrågor i sin verksamhet på olika sätt (Intendent Moderna Museet 2024). Intendenten berättar att de när de började med plattformen *Acclimatize* var ganska ensamma om att arbeta med klimatfrågan utifrån ett museiperspektiv men att det är en fråga som med åren har börjat förekomma allt mer frekvent inom museivärlden:

Jag tror att det kommer att fortsätta öka, vi har sett en jättestor ökning sen vi gjorde *Acclimatize* 2016 så har det ju hänt otroligt mycket. Då upplevde jag att då fanns det en stor nyfikenhet men också en stor skepsis och rädsla för ”åh, vi kan nog inte sticka ut hakan än. Och den här frågan ska vi väl ändå inte...” till att nu är det självklart att museerna ska vara en plats där dom här frågorna lyfts jättemycket.

Intendent, Moderna Museet (2024)

Intendenten menar alltså att det sedan 2016 har skett en gradvis förändring i museivärldens inställning till klimatfrågan och att det har skett en ökning i antalet museer som väljer att lyfta frågan inom den egna verksamheten (Intendent Moderna Museet 2024). Att den här typen av förändring gradvis sker på flera museer kan även tolkas som en antydning till isomorfism inom sektorn, för att använda ett av Eriksson-Zetterquists begrepp. Det vill säga att museerna tar efter varandra och börjar likna varandra mer och mer (Eriksson-Zetterquist 2024). Klimatfrågan har således, för att plocka upp ett annat av Eriksson-Zetterquists begrepp, blivit en trend inom den svenska museisektorn. Intendenten på Nationalmuseum berättar att höstens kommande utställning kommer ha en koppling till klimatfrågan (Intendent Nationalmuseum 2024). Även

programsamordnaren på Röhsska Museet berättar att museet för några år sedan hade en stor utställning som hette *Ocean Plastic*:

det fanns två delar i den utställningen, dels så var det ju föremål gjorda av plast som liksom olika designers och formgivare visade upp, så vi hade en stor palett med det. Men sen också då fick vi en del som var liksom ren fakta, vad det orsakar i havet och då hade vi kopplat in Håll Sverige rent, Chalmers, asså ja universiteten för forskning kring det här och sen hade vi en innovations del vad som produktioner av, som fortsätter som ett alternativ till plasten och som tar hand om den plasten som redan finns. Och då var det ju designers, designbyråer, arkitekter som vi visade upp, så det var två massiva salar med dom här olika stegen. Så det var ju ett sätt att beröra miljön liksom, då var det kopplat till havet och luft i och för sig. Så jag tror att det här, det går väl trender i allt men nånstans tror jag att det var mer starten för oss som, att tänka miljö och hur designers processer påverkar.

Programsamordnare, Röhsska Museet (2024)

Precis som *Acclimatize* var starten för Moderna Museets klimatarbete, så utgjorde *Ocean Plastic* starten för Röhsska Museet. I citatet benämner även programsamordnaren klimatfrågan som en trend som museet har plockat upp (Programsamordnare Röhsska Museet 2024). Vidare beskriver även programsamordnaren museets samarbeten med klimataktivisterna som en annan trend som nyligen har blommat upp inom den svenska museivärlden:

Nu är vi ju inne på klimataktivism men det kanske kommer nånting annat sen som vi får fort följa strömmen med liksom. Men jag tror att om man, har vi nu öppnat upp så är det här något som vi kommer få ta med oss liksom. Och vill ha med oss, för det är ju en röst som vi inte kan liksom stå för på museet, eller vi kan inte det liksom, men dom här har ju ämneskunskap och är ju en demokratisk platsorganisation.

Programsamordnare, Röhsska Museet (2024)

Även om informanten erkänner samarbetena som en del av en pågående trend, så finns förhoppningen om att det är någonting som kommer att hålla i sig under längre tid. Programsamordnaren anser att den här typen av samarbeten är gynnsamma för museer på många plan och att det därför är viktigt att skapa förutsättningar för att de ska kunna fortgå (Programsamordnare Röhsska Museet 2024). Under intervjun frågar jag om informanten tror att vi under de kommande åren kommer att se en ökning i antalet samarbeten mellan museer och klimataktivisterna:

Ja det tror jag. Jag tror att det här kommer... jag har redan hört att Naturhistoriska har börjat uppvakta Rebellmammorna också rörande detta. Alltså ett samarbete. Och jag tror att det kommer ju, nu får vi ju se ändå vad vi får ut av det här och hur det går samarbetet, men jag tror att det kommer öppna upp för, om det faller väl ut, om det blir bra, så tror jag också att fler kommer att känna sig trygga med att lämna platsen åt medborgarnas röst och också att samarbeta med klimataktivisterna. Förhoppningen är att det kommer att sprida sig genom att det här är så pass tryggt för. Men det får vi se först efter samarbetet, efter det att vi har genomfört programmet och det har kommit ut. Men jag tror att det kommer sprida sig, jag vet redan att Naturhistoriska är på gång.

Programsamordnare, Röhsska Museet (2024)

Programsamordnaren berättar att även Naturhistoriska Museet i Göteborg har börjat visa intresse för Rebellmammorna och att ett samarbete är i antågande (Programsamordnare Röhsska Museet 2024). Detta är även något som aktivisten från Rebellmammorna berättar i sin intervju. Samtidigt berättar Rebellmamman att även Konstmuseet i Göteborg har hört av sig och varit intresserade av att samverka (Aktivist Rebellmammorna 2024). Det har således redan skett en ökning i antalet samarbeten, där inte enbart konstmuseer har visat intresse för klimataktivism.

Sen är frågan om det här är en trend som kommer att hålla i sig framöver och att vi kommer att se en fortsatt ökning av samarbeten över tid. Intendenten på Moderna Museet är lite mer skeptisk och menar att detta är något som tiden får utvisa. Redan i tidigare avsnitt av analysen har det tydliggjorts av intendenten att det inom museivärlden finns en skepsis och en rädsla för att bjuda in klimataktivismen i museirummet. Dock finns förhoppningen om att andra museer ska se på det arbete som Moderna Museet har gjort tillsammans med Fridays for Future och känna att det är möjligt att samarbeta med aktivistgrupper (Intendent Moderna Museet 2024). Detta är en önskan som även delas av programsamordnaren på Röhsska Museet, som även menar att detta är något som skulle kunna stärka kommunikationen mellan museer sinsemellan då kan agera stöd åt varandra i dessa samarbeten (Programsamordnare Röhsska Museet 2024).

Om trenden skulle hålla i sig och fler museer började engagera sig i klimatfrågan genom samarbeten med aktivistgrupper skulle detta kunna betraktas som början till en reform inom museisektorn. Utgår man från Eriksson-Zetterquists förståelse av begreppet reform så kan i det här sammanhanget se på samarbetena som en förändring i arbetsprocessen på museerna, något som skulle kunna tolkas som en reform. Värt att ha i beaktande är dock att påbörjandet av en reform inte nödvändigtvis kommer att leda till en förändring då reformer ofta är lättare att starta än att avsluta. Ofta är reformer personbundna, vilket innebär att det krävs åtminstone en engagerad person som driver reformen framåt. Skulle den personen försvinna är risken att

reformen aldrig fullföljs (Eriksson-Zetterquist 2009). Detta är en problematik som även har lyfts av mina informanter. Intendenten på Moderna Museet menar att det krävs att det redan finns en driven personen inom institutionen som drar i frågan och är villig att kämpa för den. Särskilt tar informanten upp detta i relation till klimatfrågan och hur dennes eget engagemang har legat till grund för de initiativ och projekt som museet har gjort på temat. Informanten lyfter även hur detta kan bli ett problem då dennes tjänst kommer att förändras och det inte kommer finnas lika mycket tid för den här typen av arbete (Intendent Moderna Museet 2024). Det finns således en oro för att man med tiden ska tappa intresset för klimatfrågan på grund av bristande resurser och att det engagemang som finns är personbundet.

Framtiden får utvisa om klimatfrågan och samarbeten med aktivistgrupper kommer bli en trend som håller i sig och leda till en reform inom sektorn. Det vi än så länge kan se är att det just nu är en trend som sprider sig inom den svenska museivärlden. Inom aktivistgruppen Rebellmammorna brukar man säga att aktivismen sprider sig som ringar på vattnet (Aktivist Rebellmammorna 2024). Lånar vi denna fras kan man säga att samarbeten med klimataktivistgrupper är ett arbetssätt som just nu sprider sig som ringar på vattnet inom museisektorn.

5. Diskussion

I detta kapitel kommer jag diskutera de resultat som framkom i analysdelen mer på djupet. Kapitlet har delats upp i två delar, en del som ämnar svara på forskningsfrågorna och en som knyter an till uppsatsens teoretiska ramverk. I det första avsnittet återkommer jag till uppsatsens tre forskningsfrågor och diskutera dem i relation till varandra utifrån de resultat som framkommit i analysdelen. Kopplingar kommer även att göras till den tidigare forskningen. Avsnittets andra del kommer knyta an till uppsatsens teoretiska ramverk, det vill säga institutionell teori och delaktighetsteori. Resultaten av studien kommer således diskuteras utifrån Eriksson-Zetterquists begrepp *trender*, *reformer* och *isomorfism*. För att sedan gå in på Pruulmann-Vengerfeldt och Runnells förståelse av delaktighet. Detta kommer även att göras med anknytning till den tidigare forskningen.

5.1 Aktioner, relationer och museiaktivism

Den här delen av diskussionen kommer främst att kretsa kring uppsatsens tre forskningsfrågor:

- Hur upplever museipersonal klimataktioner på museer samt vad är deras syn på den här formen av aktivism?
- Varför väljer klimataktivister att göra den här typen av aktioner på museer? Vilka är de bakomliggande motiven?
- Hur tar sig samverkan mellan museer och aktivister uttryck?

De två första frågeställningarna representerar två skilda perspektiv av ett och samma fenomen, det vill säga klimataktioner på museer, medan den tredje frågan fångar upp dessa perspektiv och sammanlänkar dem. Utifrån de svar som framkommit i analysen kommer dessa frågor i det här avsnittet att diskuteras i förhållande till varandra för att skapa en djupare förståelse för relationen mellan klimataktivister och museivärlden.

Museiaktioner är som nämnt tidigare en praktik som har växt fram inom klimatrörelsen under de senaste åren. Aktivisten från Återställ Våtmarker berättar att museiaktioner har visat sig vara en effektiv metod för klimataktivister att nå ut med sitt budskap till så många som möjligt. Konst och kultur är ämnen som engagerar och många känner en samhörighet med det gemensamma kulturarvet, vilket bidrar till stora reaktioner när konstverk blir föremål för aktivistaktioner (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). Både aktivisten från Återställ Våtmarker och aktivisten från Rebellmammorna menar att klimatrörelsen redan har provat en rad olika medel och metoder för att informera om den klimatkris vi befinner oss i, men inte fått gehör. Aktivisterna beskriver läget som desperat och att det krävs en mångfald av aktioner för att nå

ut till så många som möjligt. Museiaktioner är därför bara en av flera praktiker som används av klimataktivisterna för att uppmärksamma klimatfrågan (Aktivist Återställ Våtmarker 2024; Aktivist Rebellmammorna 2024).

Museiaktioner är som nämnt en praktik som väcker mycket känslor, förmodligen på grund av att konst och kulturarv är ämnen som engagerar och förenar människor. En aktion mot ett konstverk kommer således att väcka starka reaktioner, både i media och inom museivärlden. När den första aktionen på ett svenskt museum ägde rum sommaren 2023, då två aktivister från Återställ Våtmarker limmade fast sig i ett konstverk av Claude Monet på Nationalmuseum i Stockholm, var det många svenska dagstidningar som rapporterade om händelsen. I artiklarna som publicerades kort efter aktionen kunde man läsa om vandalism och skadegörelse mot konstverk, ökad beredskap och förhöjda säkerhetsrutiner på landets museer (TT 2023; Holm & Malmgren 2023; Kulturguiden 2023). I *SVT Nyheter* fördömde både kulturminister Parisa Liljestrand och ordförande för Sveriges Museer Gunnar Ardelius aktionen och beskrev den som en attack mot det gemensamma kulturarvet (Wyser 2023; Norgren, Wyser & Watson 2023). Rösterna som hördes direkt efter aktionen var kort sagt kritiska och ofta uteblev helt aktivisternas perspektiv. I samtal med den aktivist som var med och utförde aktionen på Nationalmuseum framkommer det att de efter aktionen inte fick särskilt mycket utrymme i media utöver ett poddavsnitt i programmet *Verkligheten i P3*, där de fick möjlighet att berätta sin sida av det inträffade (Aktivist Återställ Våtmarker 2024).

Utifrån den bild som media skapade av händelsen så kan relationen mellan museivärlden och aktivistvärlden tolkas som ganska kylig. Efter att ha intervjuat representanter från både museivärlden och klimatrörelsen visar det sig dock att medias uppfattning om relationen inte är helt representativ. Det är emellertid en relation med nyanser och som fortfarande utvecklas.

De tre museerna jag har haft kontakt med i den här studien är rörande överens om att museiaktioner inte är något man står bakom eller uppmuntrar. Intendenten på Moderna Museet beskriver museiaktioner som en olycklig praktik som riskerar att skada både verksamheten och föremålen, vilket således kan försvåra museets uppdrag att samla, bevara och visa föremål (Intendent Moderna Museet 2024). Detta är även något som tas upp av intendenten på Nationalmuseum som i sin tur menar att den här typen av aktioner kan vara direkt skadliga för relationerna inom museivärlden när det kommer till in- och utlån av konst (Intendent Nationalmuseum 2024). Dock är det tydligt i intervjuerna med museipersonalen att det är museiaktioner som metod som man är emot, inte aktivismen i sig. Samtliga informanter uttrycker en djup sympati för klimatrörelsen och belyser själva vikten av att museer engagerar sig i klimatfrågan. De menar att "konstattaacker" inte är rätt sätt att uppmärksamma frågan på, utan att man måste hitta andra vägar. Flera av informanterna uttrycker att de har en önskan om

att lyfta ett aktivistiskt perspektiv inom verksamheten och att detta kan möjliggöras genom samarbeten med aktivistgrupper på olika sätt (Intendent Nationalmuseum 2024; Intendent Moderna Museet 2024; Programsamordnare Röhsska Museet 2024). Således innebär detta att aktivismen är välkommen, så länge den sker under kontrollerade omständigheter och inom ramen för verksamheten.

Både aktivisten från Återställ Våtmarker och intendenten på Moderna Museet beskriver konsten som en mötesplats för människor oberoende av tid. Det är i konsten som människan är fri att uttrycka sig, ge utlopp för sina känslor, dokumentera sin samtid och uppmärksamma oförrätter (Aktivist Återställ Våtmarker 2024; Intendent Moderna Museet 2024). Genomgående under intervjun använder sig aktivisten av frasen ”var om inte i konsten?” för att motivera varför museiaktionerna riktar sig mot just konst (Aktivist Återställ Våtmarker 2024). En uppfattning som även intendenten på Moderna Museet är bekant med. Intendenten berättar att konst och aktivism länge har gått hand i hand då många konstnärer har använt sin konst för att förmedla aktivistiska budskap (Intendent Moderna Museet 2024). Intendenten är således tydlig med att det finns en självklar plats för aktivismen i museirummet, men då inte med museiaktioner som medel.

Med konsten som katalysator inledde Moderna Museet 2023 ett samarbete med klimatgruppen Fridays for Future. Detta gjordes i samband med utställningen *Monica Sjöö: den stora kosmiska modern* där man visade verk av konstnären och aktivisten Monica Sjöö. Utställningen vävde samman Sjöös konstverk med Fridays for Futures plakat och skapade således en brygga mellan dåtida och nutida aktivism (Intendent Moderna Museet 2024). Även Röhsska Museet använde sig av konsten som ingång när de tidigare i år bjöd in klimatrörelsen Rebellmammorna till ett samarbete kopplat till utställningen *Låt hundra blommor blomma* om konstnären och aktivisten Elsa Pärs-Berglund. Precis som på Moderna Museet använder man konsten som språngbräda för att ta sig an både klimatfrågan och klimataktivismen (Programsamordnare Röhsska Museet 2024). Genom utställningarna skapar således dessa två museer en bro mellan konsten och aktivismen. De lyfter in nya perspektiv i museirummet vilket bidrar till att göra museet till en öppen, demokratisk och representativ plats för sina besökare. Egenskaper som av Pille Pruulmann-Vengerfeldt och Pille Runnel beskrivs som viktiga för museer att besitta (Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel 2014).

Samarbetena med klimataktivisterna kan dessutom betraktas som en form av museiaktivism. Robert R. Janes och Richard Sandell beskriver i sitt verk *Museum Activism* hur viktigt det är att museer idag engagerar sig och tar ställning i samhällsdebatten. De menar att museer inte längre kan undvika ämnen som bedöms vara svåra eller känsliga då det är en del av museernas uppdrag att lyfta även dessa frågor. Janes och Sandell ser även positivt på att museer implementerar

aktivism i sina verksamheter då detta kan bidra till samhällsförändring genom att synliggöra missförhållanden och orättvisor på olika sätt (Janes & Sandell 2019). Att bjuda in och inleda samarbeten med klimataktivisterna kan således betraktas som ett tydligt ställningstagande från museernas sida. Dessutom kan det tolkas som en aktivisthandling då museer väljer att välkomna klimataktivismen in i museirummet och erbjuda en arena där nya röster får komma till tals.

Både Moderna Museet och Röhsska Museet är medvetna om att deras samarbete med aktivistgrupperna kan tolkas som museiaktivism, vilket är något de är stolta över. Även om informanterna själva inte hänvisar till Janes och Sandell, så är det tydligt att de delar de två forskarnas uppfattning om att museer och aktivism kan gå hand i hand. Intendenten från Moderna Museet menar att museer idag måste våga sticka ut hakan och tillåta nya röster att höras i museirummet. Dock är informanten medveten om att många museer fortfarande är skeptiska till att göra så starka ställningstagande då de inte vill verka allt för politiska (Intendent Moderna Museet 2024). Detta är även något som lyfts av Janes och Sandell som menar att det finns en rädsla inom museivärlden att allt för tydliga ställningstaganden kan skada museets trovärdighet (Janes & Sandell 2019). Dessutom menar intendenten att det finns en skepsis mot just klimataktivism och klimataktivisterna till följd av museiaktionerna och att det därför är de museer som drar sig för att bjuda in dessa grupper i verksamheten (Intendent Moderna Museet 2024). Både Moderna Museet och Röhsska Museet vill dock med sina samarbeten med klimataktivisterna visa museivärlden att det är möjligt att arbeta tillsammans med dessa grupper (Intendent Moderna Museet 2024; Programsamordnare Röhsska Museet 2024).

Avslutningsvis i detta avsnitt är det dags att återkomma till och svara på uppsatsens tre frågeställningar. Den första frågan handlar om hur klimataktioner tas emot av museivärlden. Museerna i den här studien ställer sig skeptiska till museiaktioner och anser att det är en olycklig praktik som riskerar skada både föremål och relationer med andra museer. Det framkommer emellertid i samtliga tre intervjuer med museipersonal att det finns en djup sympati för klimatfrågan och att man ser ett värde i att uppmärksamma den i verksamheten.

Uppsatsens andra fråga vänder på perspektivet och handlar om varför klimataktivisterna använder sig av museiaktioner för att nå ut med sitt budskap. I intervjuerna med aktivisten från Återställ Våtmarker och aktivisten från Rebellmammorna så framkommer det att aktionerna är en handling i desperation. Informanterna berättar att klimatrörelsen under flera års tid har provat en rad olika metoder utan att få gehör. Aktivisten från Återställ Våtmarker beskriver museiaktioner som en ny, effektiv metod för att nå ut med budskapet. Konst berör och engagerar, vilket är en av anledningarna till att metoden bedöms vara så slagkraftig.

Den tredje och sista frågeställningen handlar om de möjligheter som finns för museer och klimataktivisterna att arbeta tillsammans med klimatfrågan. Utifrån det resultat som presenteras i analysen så kan man konstatera att förutsättningarna för samarbeten mellan klimataktivisterna och museer är goda. Två lyckade samarbeten har redan genomförts och det finns en tydlig väg framåt där fler museer är på väg att ansluta till trenden (mer om detta i nästa avsnitt).

Slutligen kan man konstatera att relationen mellan klimataktivisterna och museer är komplex. Dock är inte relationen så kärv som media, efter aktionen på Nationalmuseum, vill få den till att vara. Även om museivärlden inte håller med om att museiaktioner är en lämplig praktik så är de eniga med aktivisterna om att klimatfrågan bör uppmärksammas på landets museer. Dessutom ser man även att aktivism har en plats att fylla i museirummet, dock under kontrollerade omständigheter. Det framkommer även i intervjuerna med intendenten på Moderna Museet och aktivisten från Återställ Våtmarker att konsten kan fungera som en brygga mellan museer och aktivism. I konsten kan människor mötas, dela sina tankar, visa känslor och uppmärksamma orättvisor. Det finns således en del gemensamma beröringspunkter, men även en del meningsskiljaktigheter när det kommer till hur klimatfrågan ska uppmärksammas. Dock framgår det tydligt att det finns ett intresse från båda sidor att utveckla relationen vidare.

5.2 Som ringar på vattnet

Redan under analysen har jag varit inne på hur Ulla Eriksson-Zetterquists begrepp *trender*, *reformer* och *isomorfism* kan användas för att beskriva det som just nu sker inom den svenska museisektorn i relation till klimatfrågan, mer specifikt klimataktivism. Den här delen kommer att fortsätta det resonemanget och utveckla det vidare genom att koppla ihop det med den tidigare forskningen. Även uppsatsens andra teoretiska ramverk, delaktighetsteori, kommer att diskuteras och sättas i relation till tidigare forskning.

Det är intressant att utifrån Eriksson-Zetterquists begreppskatalog betrakta klimatkrisen som en just nu pågående trend i samhället som museer behöver ta hänsyn till för att förbli relevanta i sin samtid. Detta är även något som diskuteras av Robert R. Janes och Richard Sandell som menar att museer måste våga engagera sig mer i yttre trender och idéströmningar för att förbli relevanta i ett samhälle i ständig förändring. Mer exakt trycker de på vikten av att museer aktivt tar ställning i svåra frågor och anstränger sig för att lyfta dem inom verksamheten (Janes & Sandell 2019). En uppfattning som de även delar med den danske forskaren Kasper Thissenius Haunstrup Rathjen (Rathjen 2020). Ett sätt som museer under det senaste året har tagit sig an klimat-trenden har varit genom att inleda samarbeten med aktivistgrupper för att på den vägen ta ställning och uppmärksamma klimatfrågan.

Den här studien lyfter två av de samarbeten som har varit aktuella under det senaste året, det mellan Moderna Museet och Fridays for Future och det mellan Röhsska Museet och Rebellmammorna (Fridays for Future ingår även i detta samarbete). Båda dessa samarbeten har utgått från en utställning där konstnärerna som ställts ut, under sin levnad, hade en tydlig koppling till aktivism på olika sätt.

Moderna Museet var först med sitt samarbete som skedde i samband med en utställning om konstnären och aktivisten Monica Sjöö. För att uppmärksamma Sjöös aktivism valde man att bjuda in en dagsaktuell aktivistgrupp för att skapa en dialog mellan dåtida och nutida aktivism. Detta blev även ett sätt för museet att lyfta klimatfrågan på ett nytt sätt och uppmärksamma de rörelser som engagerar sig mest i frågan. Fridays for Future bjöds bland annat in för att hålla i en plakatworkshop där de tillsammans med museets besökare kunde skapa något som representerade det de själva tyckte var viktigt, samtidigt som de förde ett samtal om klimatkrisen. Det här sättet att arbeta med klimatfrågan och bjuda in besökarna att dela med sig av sina egna tankar liknar i mångt och mycket det som Anne Birkeland beskriver i sin artikel ”What is climate and climate changes?” från 2022. Utifrån byggnationen av Klimahuset på Naturhistorisk Museum i Oslo diskuterar Birkeland hur man som museum kan arbeta för att skapa interaktiva moment i utställningar för att väcka ett engagemang hos besökarna som även sträcker sig utanför museirummet. Besökarna fick i Birkelands exempel möjlighet att dela med sig av sina egna tankar, reflektioner och kunskaper om klimatkrisen, och kunde således delta i skapandet av såväl sin egen som andras museiupplevelse (Birkeland 2022). På samma sätt fick även Moderna Museets besökare vara med och påverka sitt besök tillsammans med Fridays for Future. Workshopen gav besökarna möjligheten att skapa, reflektera och ställa frågor, med förhoppningen att väcka ett fortsatt intresse och engagemang för klimatkrisen.

Drygt ett år efter Moderna Museets samarbete med Fridays for Future inledde Röhsska Museet i Göteborg ett liknande samarbete med både klimatrörelsen Rebellmammorna och Fridays for Future. Min studie har dock främst kommit att handla om Röhsska Museets utbyte med Rebellmammorna. Det märks att man har hämtat inspiration från Moderna Museets samarbete då även Röhsska Museet sammanlänkar samarbetet med en utställning där konstnären under sin levnad ägnade sig åt aktivism på olika sätt. Dessutom är det många av de planerade aktiviteterna som liknar de som gjordes på Moderna Museet. Den första programpunkten med Rebellmammorna och Fridays for Future var en klimatworkshop anordnad i samband med vetenskapsfestivalen i april i år. I likhet med workshopen på Moderna Museet fick besökarna komma och göra plakat tillsammans med aktivisterna och ställa frågor om klimat, kris och engagemang.

Det är inte ovanligt att museer inspireras av varandra och väljer liknande angreppssätt när det kommer till att ta sig an nya trender inom museivärlden. Det är snarare ett tecken på vad Eriksson-Zetterquist beskriver som isomorfism, det vill säga att museer i det här fallet väljer att bli mer och mer lika varandra. Anledningen till detta är att det är gynnsamt för organisationer inom samma sektor att likna varandra då homogeniteten bidrar till fältets legitimitet (Eriksson-Zetterquist 2009). Med andra ord kan man säga att isomorfism inom museisektorn bidrar till att göra museerna mer trovärdiga i sitt arbete. I detta fall handlar det om hur museerna väljer att på ett liknande sätt arbeta med klimatfrågan genom samarbeten med aktivistgrupper. Utöver likheterna mellan Moderna Museets och Röhsska Museets samarbeten, är det även fler museer som är på väg att hoppa på trenden. Informanten från Röhsska museet berättar att Naturhistoriska Museet i Göteborg ligger i startgroparna för ett samarbete med Rebellmammorna. Vilket bekräftas av Rebellmamman som även berättar att Konstmuseet i Göteborg har visat intresse för ett samarbete (Programsamordnare Röhsska Museet 2024; Aktivist Rebellmammorna 2024). För att återigen låna Rebellmammornas uttryck så kan man säga att samarbeten med klimataktivisterna är en trend som just nu sprider sig som ringar på vattnet inom den svenska museivärlden.

Om det här är en trend som håller i sig, vilket det enligt informanten från Röhsska Museet finns goda förutsättningar för, skulle detta kunna innebära en reform i hur museer arbetar. Eriksson-Zetterquist beskriver reformer som genomgripande förändringar i en organisations arbetssätt i syfte att förbättra verksamheten. Reformerna kommer inte spontant utan uppkommer bara om det finns ett behov av dem och är således något som aktivt påbörjas inom organisationen (Eriksson-Zetterquist 2009). Olga Zabalueva, nyligen disputerad vid Linköpings universitet, lyfter i sin forskning behovet av reformer inom den svenska museisektorn i syfte att göra det lättare för museer att arbeta med samhällsviktiga frågor och främja aktivism inom verksamheten. I sin avhandling *“Not all museums” - memory, politics and museum activism on the move* belyser hon vikten av att museer aktivt tar ställning till även de svåra samhällsfrågorna och månar om att flera perspektiv ska synliggöras i museirummet. För att detta ska vara möjligt krävs reformer i hur museerna arbetar med ämnen som skaver eller är svåra på olika sätt, menar Zabalueva (Zabalueva 2023). Sätter man detta i kontext till uppsatsen kan man se att det inom museisektorn under de senaste åren har börjat växa fram ett behov av en reform för att kunna hantera klimatfrågan. Museers samarbeten med klimataktivisterna visar inte bara på en förändrad attityd när det kommer till klimataktivism och klimatfrågan, utan visar även på en förändring i arbetssätt och kan således betraktas som starten på en sådan reform.

Det nya sättet att arbeta på inbegriper stora mått av delaktighet då man aktivt arbetar för att öppna upp museirummet och tillåta fler narrativ att ta plats. Pille Pruulmann-Vengerfeldt och Pille Runnel menar att delaktighet är en viktig del av museers demokratiseringsprocess och att

det därför ligger i museernas intresse att bjuda in och interagera med sina besökare (Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel 2014). Denna uppfattning delar Pruulmann-Vengerfeldt och Runnel även med den före detta museidirektören och författaren till boken *The participatory museum*, Nina Simon. Dock skiljer sig Simons teoribildning från Pruulmann-Vengerfeldts och Runnells då hon lägger större fokus vid hur den enskilda besökaren genom interaktiva moment kan agera medskapare till sin egen museiupplevelse (Simon 2010). Emedan Pruulmann-Vengerfeldt och Runnel har en bredare syn på delaktighet och hur detta kan innefatta inkluderandet av externa aktörer för att göra museet till en demokratisk plattform (Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel 2014).

Hur museerna i den här studien har valt att arbeta med sina samarbeten stämmer mer överens med Pruulmann-Vengerfeldt och Runnells uppfattning om delaktighet än med Simons. Både programsamordnaren på Röhsska Museet och intendenten på Moderna Museet förklarar hur samarbetena kan användas för att fullgöra museets uppdrag om att vara en öppen och demokratisk institution. Museet ska enligt både ICOM:s museidefinition och museilagen vara en plats som uppmuntrar till nyfikenhet, fri åsiktsbildning och kunskapsutbyte (Svenska ICOM 2023; SFS 2017:563). Samarbetena utgör bara ett exempel på hur museer kan ta sitt ansvar och skapa en demokratisk plattform för sina besökare.

För att summera det här avsnittet så kan man säga att Eriksson-Zetterquists begrepp har fungerat väl för att förklara den förändringsprocess som har börjat ta form inom den svenska museisektorn. Klimatkrisen är trendigare än någonsin och kraven på museers ställningstaganden i frågan har ökat. De nyligen påbörjade samarbetena med klimataktivisterna utgör ett exempel på hur museer idag har valt att ta sig an trenden och samtidigt agera aktivistiskt för att lyfta en av samhällets mest brännande frågor. Något som i det långa loppet kan tolkas som påbörjandet av en reform inom den svenska museisektorn i arbetet med klimatfrågan. Det är även tydligt hur viktig delaktighet är för den här reformen. Genom att bjuda in externa aktörer för att gemensamt arbeta med den här typen av frågor, öppnar museerna upp museirummet och gör det till en mer representativ och tillgänglig plats för såväl samtida som framtida besökare. Både aktivisterna och museipersonalen i den här studien är överens om att vi måste arbeta tillsammans för att lyfta klimatfrågan och sprida kunskap och engagemang. Dock är den här reformen än så länge bara i sin linda och det återstår att se om klimatfrågan och samarbeten med klimataktivisterna är en trend som är här för att stanna eller som kommer att passera och ersättas av nya trender.

6. Slutsatser

Syftet med min studie har varit att få en fördjupad förståelse för klimataktivism på museer genom att undersöka två perspektiv, museivärldens och aktivisternas. Med målet att få en förståelse för varför aktivister genomför dessa aktioner och hur museivärlden i sin tur väljer att bemöta dem. För att uppfylla det här syftet har jag tagit avstamp i aktionen på Nationalmuseum sommaren 2023 för att på den vägen skapa en bakgrund och kontext till den svenska museivärldens relation till klimataktioner. Utifrån ett teoretiskt ramverk bestående av institutionell teori och delaktighetsteori har jag sedan undersökt förhållandet mellan museer och klimataktivist, samt möjligheterna för dessa två grupper att arbeta tillsammans för att uppmärksamma klimatfrågan.

Studien har visat att även om det fortfarande finns en del meningsskiljaktigheter mellan museer och klimataktivist i hur klimatkrisen bör uppmärksammas, så finns det även en hel del gemensamma beröringspunkter. Både Moderna Museet och Röhsska Museet har med hjälp av sina samarbeten med Rebellmammorna och Fridays for Future visat att man på ett kontrollerat sätt kan bjuda in aktivismen i museirummet. Dessutom har studien visat att samarbeten är en trend som nu börjar ta fart inom den svenska museisektorn då fler museer har börjat uppvakta klimatgrupper med avsikten att samverka. Även museer som, likt Nationalmuseum, har förhållit sig mer kritiska till klimataktivismen har börjat överväga möjligheterna för samarbeten med klimatrörelsen och arbetar mer aktivt för att lyfta klimatfrågan inom verksamheten. Dock finns det fortfarande en oro inom museivärlden att verka allt för politiska när de väljer att så tydligt positionera sig i frågan och därför väljer att avvakta.

Att många museer väljer ett liknande angreppssätt när det kommer till arbetet med dessa samarbeten visar även på isomorfism inom sektorn, då museerna väljer att bli mer lika varandra. Något som kan verka gynnsamt för fältets legitimitet. Skulle trenden med samarbetena dessutom hålla i sig, skulle detta även kunna leda till en reform inom museisektorn i hanterandet av klimatfrågan och hur museer väljer att bemöta aktivism. Detta skulle innebära en reform där delaktighet och kunskapsutbyten står i centrum för att skapa ett demokratiskt och öppet museirum.

Jag har lärt mig mycket under arbetet med den här studien, både om museivärlden och om aktivistvärlden. Samtalen med informanterna har varit informationsrika och det har varit en ynnest att få ta del av deras ämneskunskap och kompetens. Min förhoppning är att jag med min uppsats har bidragit till att nyansera bilden av klimataktioner på museer. Målet har inte varit att försvara museiaktioner eller uppmuntra dem, utan snarare att skapa en förståelse för varför de inträffar och hur museer bemöter dem. Jag vill med min uppsats visa att det är möjligt för

museer att arbeta tillsammans med aktivister för att på ett nytt och demokratiskt sätt lyfta klimatfrågan inom verksamheten. Något som har bevisats av både Moderna Museet och Röhsska Museet.

6.1 Framtida forskning

Innan 2022 var inte museiaktioner en praktik som brukades i någon större utsträckning av klimatrörelsen, således finns det inte särskilt mycket forskning på ämnet klimataktioner på museer. Detta innebär att det fortfarande finns gott om forskning att bidra med för fältets fortsatta framväxt och utveckling.

Studien jag har utfört är ganska liten och innefattar bara fem informanter, det vill säga tre representanter från museivärlden och två från aktivistvärlden. Detta ger en ganska snäv bild av fenomenet museiaktioner. Det hade varit intressant att göra en större studie på ämnet och intervjua fler informanter, både aktivister och verksamma inom museisektorn. Detta hade kunnat bidra till att bredda perspektivet ytterligare samt ge en mer representativ bild av hur relationen mellan museer och klimataktivisterna faktiskt ser ut i Sverige.

Dessutom vore det intressant att undersöka andra museitypers relation till klimataktivism och museiaktioner. Min studie har avgränsats till att enbart innefatta konstmuseer, då det är den museityp som främst har utgjort målen för museiaktioner. Dock framkommer det i intervjuerna att det inte bara är konstmuseer som är intresserade av samarbeten med klimatgrupper. Därför vore det intressant att utforska hur samarbeten mellan klimataktivisterna och andra typer av museer kan se ut.

Ett annat förslag till framtida forskning är att titta på fenomenet museiaktioner ur ett internationellt perspektiv. Sverige har hitintills bara haft en museiaktion, men utomlands har det skett desto fler. Det vore av den anledningen intressant att undersöka hur man ser på museiaktioner utomlands och om det skiljer sig mot hur man ser på dem i Sverige.

Det här är bara några förslag på forskning som kan bedrivas på ämnet museiaktioner och klimataktivism med museet som arena. Min uppsats har enbart skrapat på ytan till ett forskningsfält där det finns många forskningsluckor att fylla.

Referenser

Berglund, Oscar & Schmidt, David (2020). *Extinction Rebellion and climate change activism. Breaking the law to change the world*. Springer International Publishing. [Elektronisk resurs].

Bergström, Ebba (2022) Konst museet skärper säkerheten - efter klimataktioner. *Göteborgs-Posten*, 2022-11-02, uppdaterad 2024-03-21. [Hämtad 2024-05-24]

Birkeland, Anne (2022). What is climate and climate changes?, i *Nordisk museologi*, Vol. 33, No. 1, publicerad 2022-10-13. DOI: <https://doi.org/10.5617/nm.9892>

Eriksson-Zetterquist, Ulla (2009). *Institutionell teori: idéer, moden, förändring*. 1. uppl. Malmö: Liber.

Eriksson-Zetterquist, Ulla. & Ahrne, Göran (2022). "Intervjuer". Ingår i: Ahrne, G & Svensson, P. (red.). *Handbok i kvalitativa metoder*. (Upplaga 3). Stockholm: Liber.

Extinction Rebellion (2023a). Om oss. <https://extinctionrebellion.se/om-oss/> [Hämtad 2024-04-11].

Extinction Rebellion (2023b). Rebellmammorna. <https://extinctionrebellion.se/bli-aktiv/grupper/rebellmammorna/om-rebellmammorna/> [Hämtad 2024-04-11].

Fridays for Future (uå) Skolstrejk för klimatet. <https://fridaysforfuture.se/> [Hämtad 2024-04-11].

Hagström, Charlotte & Nylund Skog, Susanne (2022). "Intervjuer". Ingår i: Silow Kallenberg, K., Nystrand von Unge, E. & Wiklund Moreira, L. (red.). *Etnologiskt fältarbete: nya fält och former*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Holm, Gusten & Malmgren, Kim (2023) Klimataktion mot tavla på Nationalmuseum. *Expressen*, 2023-06-14. [Hämtad 2024-05-14]

Hughes Tidlund, Ida & von Unge, Elin (2022). "Etik och kvalitativa metoder". Ingår i: Silow Kallenberg, K., Nystrand von Unge, E. & Wiklund Moreira, L. (red.). *Etnologiskt fältarbete: nya fält och former*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

ICOM (2022). Statement: Museums and Climate Activism. 2022-11-10.
<https://icom.museum/en/news/icom-statement-climate-activism/> [Hämtad 2024-04-11]

Janes, Robert R. & Sandell, Richard (red.) (2019). *Museum activism*. London: Routledge.
[Elektronisk resurs].

Kulturguiden (2023) Klimataktion mot Monettavla på Nationalmuseum. *Kulturguiden*, 2023-06-15. [Hämtad 2024-05-14].

Lindgren, Hannah (2022) Svenska museichefen om klimataktionerna: "Vi har skärpt beredskapen". *SVT Nyheter*, 2022-11-02, uppdaterad 2022-11-04. [Hämtad 2024-05-24]

Moderna Museet (2023a). *Verktygslåda för museer i klimatkrisens tid*. [Hämtad 2024-01-11]

Moderna Museet (2023b). "Monica Sjöo: Den kosmiska modern".
Utställning 2023.05.13 - 2023.10.15.
<https://www.modernamuseet.se/stockholm/sv/utställningar/monica-sjoo/>
[Hämtad 2024-04-11]

Naturhistoriska riksmuseet (2023). Uppdrag: Klimat.
<https://www.nrm.se/skola/bokaskolbesokpamuseet/bokabesokklockan1000/uppdragklimat.9007930.html> [Hämtad 2024-04-11]

Naturvårdsverket (2023). Klimatet förändras.
Uppdaterad 2023-10-03 [Hämtad 2024-04-05]
<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatforandringar/>

Nordiska museet (2019). "Arktis – medan isen smälter". Utställning 2019.10.10 - tills vidare.
<https://www.nordiskamuseet.se/utställningar/arktis/> [Hämtad 2024-04-11]

Norgren, Amanda; Wyser, Daniel & Watson Elizabeth (2023) Efter klimataktionen: Sveriges museer tycker att beredskapen är god. *SVT Nyheter*, 2023-06-15. [Hämtad 2024-05-14]

Pruulmann-Vengerfeldt & Runnel, Pille (red.) (2014). *Democratising the Museum*
[Elektronisk resurs]. Peter Lang Publishing Group.

Rathjen, Kasper Thissenius Haunstrup (2020). Museet i tidens tegn. Et tidsligt blik på museumsaktivismen, i *Nordisk museologi*, Vol. 29 No. 2, publicerad 2020-12-07. DOI: <https://doi.org/10.5617/nm.8435>

Röhsska Museet (2023). ”Låt hundra blommor blomma”. Utställning 2023.11.18 – 2024.10.20.

<https://rohsska.se/utställningar/lat-hundra-blommor-blomma/> [Hämtad 2024-04-11]

Röhsska Museet (2024). Klimatworkshop: Rebellmammorna och Fridays for Future. Programpunkt 2024-04-18.

<https://rohsska.se/aktivitet/workshop-rebellmammorna-och-fridays-for-future/> [Hämtad 2024-03-06]

SFS 2017:563. Museilag. Stockholm: Kulturdepartementet.

Simon, Nina (2010). *The participatory museum*. Santa Cruz, CA.: Museum 2.0. [Elektronisk resurs].

Sutton, Sarah W. (2021). Museums as agents and settings for climate hope, i *Nordisk museologi*, Vol. 30, No. 3, publicerad 2021-02-19. DOI: <https://doi.org/10.5617/nm.8627>

Svenska ICOM (2023). ICOM:s Museidefinition.

<https://icomsweden.se/verksamhet/icoms-museidefinition/>

Sveriges Museer (2024). Samtal om klimat, konst och aktivism. Evenemang 2024-04-10.

<https://sverigemuseer.se/debatt/origo-sveriges-museers-nya-samtalsforum-for-brannande-debatt/> [Hämtad 2024-04-11]

Sveriges Museer (2023). *Riksförbundet Sveriges Museers rekommendationer för klimatmässig hållbarhet inom den svenska museisektorn*. Beslutad version styrelsemötet 14 september 2023. [Hämtad 2024-01-11]

Sveriges radio (2023). Maj och Emma limmade fast sig på mångmiljontavlan. Verkligheten i P3, av Jonatan Loxdal, sändes 2023-11-07.

<https://sverigesradio.se/avsnitt/maj-och-emma-limmade-fast-sig-pa-mangmiljontavla>

Tekniska museet (2023). Klimatdetektiverna.

<https://www.tekniskamuseet.se/skola/klimatdetektiverna/> [Hämtad 2024-04-11]

TT-AFP (2022) Aktivister kastade tomatsoppa på van Gogh. *Aftonbladet*, 2022-10-14. [Hämtad 2024-05-24]

TT (2022) Svenska museer ser över sina säkerhetsrutiner - efter attackerna. *Aftonbladet*, 2022-11-02. [Hämtad 2024-05-24]

TT (2023) Klimataktion mot Monettavla på Nationalmuseum. *Aftonbladet*, 2023-06-14. [Hämtad 2024-05-14]

Världskulturmuseerna (2022). Hållbara museer. Webbplats uppdaterad 2022-04-12 [Hämtad 2024-04-09].

<https://www.varldskulturmuseerna.se/om-varldskulturmuseerna/hallbarhet/hallbara-museer/#>

Wyser, Daniel (2023) Kulturminister Parisa Liljestrand om klimataktionen på Nationalmuseum: ”Oerhört arg”. *SVT Nyheter*, 2023-06-16. [Hämtad 2024-05-14]

Zabalueva, Olga (2023). *“Not all museums”: memory, politics, and museum activism on the move*. Diss. Linköping: Linköpings universitet, institutionen för kultur och samhälle, Tema Q Filosofiska fakulteten.

Återställ Våtmarker (u.å) Återställ Våtmarker.

<https://xn--terstllvtmarker-4kblj.se/> [Hämtad 2024-04-11].

Intervjuer

Aktivist, Rebellmammorna (2024-02-19). Telefon, 60 min.

Aktivist, Återställ Våtmarker (2024-02-19). På plats, 60 min.

Intendent, Moderna Museet (2024-02-21). Teams, 56 min.

Intendent, Nationalmuseum (2024-02-23). Teams, 32 min.

Programsamordnare, Röhsska museet (2024-02-22). Teams, 42 min.

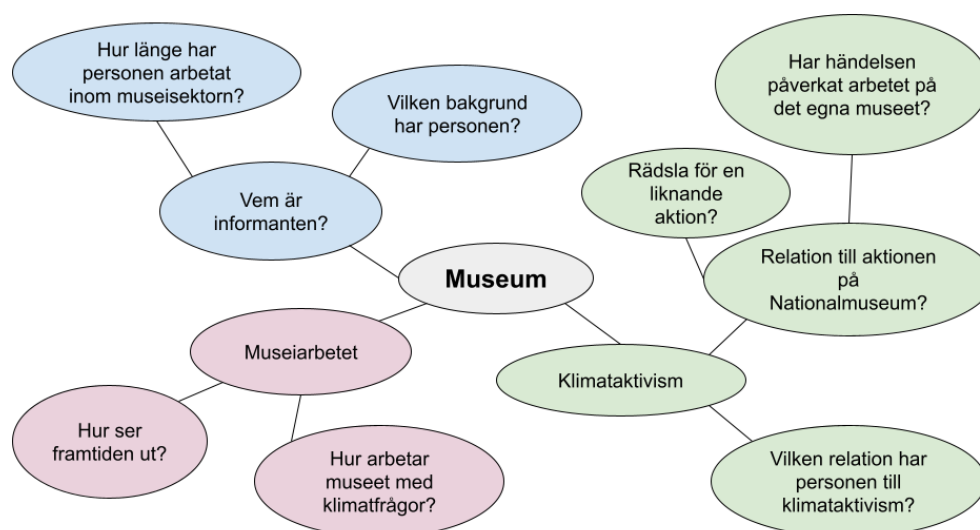
Bilagor

Bilaga 1. Intervjuguide Aktivister

1. Vem är informanten?
 - a. Vilken bakgrund har personen?
 - b. Varför blev informanten aktivist?
 - c. Hur länge har personen varit aktiv i klimat/miljörörelsen?
2. Hur uppfattar informanten museers roll i samhället?
 - a. Vilka förväntningar har hen på museet som institution?
 - b. Fullföljer de sitt uppdrag?
 - c. Vad kan museer göra bättre?
 - d. Vad tycker man om de initiativ som redan har gjorts från museers sida?
3. Vad hoppas man uppnå med museiaktioner?
 - a. Varför just konstmuseer?
 - b. Har de fått genomslag? Vilket genomslag vill få?
 - c. Vilket bemötande har den här typen av aktioner fått från museivärlden?
4. Hur tänker man med genomförandet?
 - a. Varför just det tillvägagångssättet? Koppling till performance art?

Bilaga 2. Intervjuguide Museum

1. Vem är informanten?
 - a. Vilken bakgrund har personen?
 - b. Hur länge har hen arbetat inom museisektorn?
2. Vilken relation har informanten till händelsen på Nationalmuseum?
3. Vilka tankar har informanten om klimataktivism?
 - a. Både på och utanför museet.
4. Har aktionen på Nationalmuseet påverkat arbetet på museet som informanten arbetar på?
 - a. På vilket sätt har händelsen påverkat arbetet?
 - b. Är man orolig för liknande aktioner?
5. Hur arbetar man med klimatfrågor på museet?
 - a. Om inte, varför? Är det något som man planerar att börja arbeta med?
6. Hur ser framtiden ut?
 - a. Kommer arbetet med klimatfrågor att öka?
 - b. Hur ser man på att bjuda in externa aktörer, ex. aktivister, till att delta i museirummet?

Bilaga 3. Samtyckesblankett

Deltagandet görs inom ramen för en uppsats vid Mastersprogrammet Arkivvetenskap, Biblioteks- & informationsvetenskap och Museologi (ABM) vid Lunds universitet. Det preliminära namnet på uppsatsen är Vi måste prata om aktivisten i rummet - om museet som arena för klimataktivism.

Medgivande

Jag bekräftar härmed att jag har tagit del av skriftlig och muntlig information om studien och accepterar att delta. Jag har fått möjlighet att ställa frågor om studien. Jag går med på att intervjun spelas in och att både inspelning och transkriberingar destrueras efter avslutat uppsatsarbete. Jag har fått information om att de uppgifter som samlas in om mig kommer att behandlas konfidentiellt och enbart används inom ramen för uppsatsen. Jag är medveten om att min medverkan är helt frivillig och att jag när som helst och utan närmare förklaring kan avbryta mitt deltagande.

Ort och datum: _____

Förnamn och efternamn: _____

Mejl: _____

Telefonnummer: _____

Namnteckning: _____

Namnteckning intervjuledare: _____

Bilaga 4. Skriftlig information om uppsatsen

Här nedan följer information om uppsatsen och vad det innebär att delta i studien. Vänligen läs noggrant igenom och återkom gärna om det är några frågetecken.

Uppsatsen går under det preliminära namnet Vi måste prata om aktivisten i rummet - om museet som arena för klimataktivism och ämnet för uppsatsen är klimataktivism och museer, med utgångspunkt i den aktion som genomfördes på Nationalmuseum sommaren 2023. Målet är att undersöka varför den här typen av aktioner görs samt hur de påverkar museers arbete i relation till klimatfrågan. Intervjuer kommer att genomföras både med personer verksamma inom museisektorn samt med klimataktivister för att få en så nyanserad bild av fenomenet klimataktioner i museirummet som möjligt.

Min studie bygger således på intervjuer med särskilt fokus på frågor om klimatarbete på museer och klimataktivism. Intervjun förväntas ta ungefär 45-60 minuter och med informanternas tillåtelse kommer den att spelas in. Inspelningen kommer inte att spridas vidare och både det inspelade materialet och eventuella transkriberingar kommer att destrueras efter avslutat uppsatsarbete. Alla informanter kommer att anonymiseras. Deltagande i undersökningen är frivillig och informanten har alltid möjlighet att avbryta sin medverkan.

Du ger ditt medgivande genom att fylla i den bifogade samtyckesblanketten.

Jag är mycket tacksam om du har tid och möjlighet att delta. Jag ser fram emot vårt samarbete!

Vänliga hälsningar,

Stina Fahlberg

E-post: fahlberg22@gmail.com

Telefon: +46 72 213 32 35

Handledare: Björn Magnusson Staaf, Universitetslektor Lunds universitet

Avdelningen för kulturvetenskap, Box 192, 221 00 Lund

E-post: bjorn.magnusson_staaf@kultur.lu.se

Telefon: +46 46 222 30 76